



Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore
GODIŠNJI IZVJEŠTAJ NACIONALNOG MEHANIZMA ZA PREVENCIJU
TORTURE ZA 2025. GODINU

Podgorica, mart, 2026. godine

S A D R Ź A J

I UVOD	4
II USLOVI ZA RAD NPM-a	4
III METODOLOGIJA RADA	4
IV REALIZOVANE AKTIVNOSTI	5
4.1 POLICIJSKE PROSTORIJE ZA ZADRŽAVANJE	6
4.1.1. Odjeljenje bezbjednosti Bar:	6
4.1.2. Odjeljenje bezbjednosti Berane	7
4.1.3 Odjeljenje bezbjednosti Bijelo Polje	8
4.1.5. Odjeljenje bezbjednosti Budva	10
4.1.5. Odjeljenje bezbjednosti Cetinje	11
4.1.6. Odjeljenje bezbjednosti Kolašin	13
4.1.7. Odjeljenje bezbjednosti Mojkovac	14
4.1.8. Odjeljenje bezbjednosti Nikšić	15
4.1.9. Odjeljenje bezbjednosti Tivat	16
4.1.10. Odjeljenje bezbjednosti Ulcinj	18
4.1.11. Odjeljenje bezbjednosti Žabljak	20
4.1.12. Obilazak Stanice Stanice granične policije II Bar, Granični prelaz Luka Bar	20
4.1.13. Obilazak graničnog prelaza „Sukobin“ u Ulcinju	21
4.1.14. Obilazak graničnog prelaza „Kula“ - Rožaje	22
4.1.15. Generala zapažanja u odnosu na Upravu policije	23
4.2. UPRAVA ZA IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA – zatvori	28
4.2.1. Zatvor u Bijelom Polju	28
4.2.2. Uprava za izvršenje krivičnih sankcija – Istražni zatvor	30
4.2.3. Uprava za izvršenje krivičnih sankcija – zatvor za maloljetnike	32
4.2.4. Generalna zapažanja u odnosu na UIKS	33
4.3 JAVNE ZDRAVSTVENE USTANOVE - psihijatrijska odjeljenja	33
4.3.1. Odsjek za psihijatriju Opšte bolnice u Nikšiću	35
4.3.3. Odjeljenje za psihijatriju Opšte bolnice u Bijelom Polju	37
4.3.4. Specijalna psihijatrijska bolnica Dobrota	40
4.3.5. Generalna zapažanja u odnosu na tretman psihijatrijskih pacijenata	41
4.4 USTANOVE SOCIJALNE ZAŠTITE	42
4.4.1. JU Dom starih „Grabovac“ Risan	42
4.4.2. JU Dom starih „Nikšić“	44
4.4.2. JU Dom starih „Bijelo Polje“	45
4.4.2. Privatni Dom starih „Nana“	46
4.4.3. JU Zavod „Komanski most“	51
4.4.4. JU Centar „Ljubović“	52
4.4.5. Generalna zapažanja u odnosu na ustanove socijalne zaštite	54
4.5 MIGRANTI I IZBJEGLICE	55
4.5.1. Prinudna udaljenja stranaca	55
V MEĐUNARODNE I DOMAĆE AKTIVNOSTI NPM-a	56
5.1. Saradnja sa Potkomitetom za prevenciju torture	56
5.2. Učešće na konferencijama, okruglim stolovima i radnim sastancima	57
VI PREDSTAVLJANJE RADA NPM-a	60

I UVOD

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa Ustavom Crne Gore i Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore¹, vrši poslove Nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM) u cilju prevencije mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja lica lišenih slobode, u skladu sa Zakonom i Opcionim protokolom uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka². NPM preduzima mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, sprovođenjem redovnih i kontrolnih obilazaka mjesta u kojima se nalaze ili se mogu naći lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje, odlukom suda ili drugog državnog organa.

Upravo, kroz redovne nadzore mjesta pritvaranja NPM nastoji da osigura poštovanje ljudskih prava pritvorenih lica i spriječi zlostavljanje.

II USLOVI ZA RAD NPM-a

Na čelu NPM na nivou institucije bio je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković, zamjenica za oblast zaštite od zlostavljanja, bezbjednost i NPM Mirjana Radović, stručne poslove su vršili savjetnici/ce Zaštitnika prema unutrašnjem rasporedu, dok su na ovim poslovima, zavisno od potrebe, bili angažovani i savjetnici/ce iz drugih sektora u instituciji Zaštitnika.

U rad NPM-a bili su uključeni članovi/ce radnog tijela NPM-a za oblast psihijatrije. Tokom godišnjih aktivnosti, vođeno je računa i o ravnopravnom tretmanu angažovanih lica na poslovima NPM u odnosu na pripadnost polu. Takođe bili su obezbijeđeni tehnički uslovi za realizaciju aktivnosti zasnovanih na prethodno utvrđenom Godišnjem planu obilazaka.

III METODOLOGIJA RADA

NPM je i u 2025. godini sprovodio svoju preventivnu funkciju kroz obilaske policijskih prostorija za zadržavanje, zatvora, psihijatrijske bolnice i psihijatrijskih odjeljenja i drugih mjesta gdje se nalaze ili mogu naći lica lišena slobode i lica kojima je ograničeno kretanje.

Realizacijom nenajavljenih, najavljenih, redovnih, vanrednih i kontrolnih obilazaka, NPM utvrđuje i analizira zatečeno stanje i daje preporuke, u cilju unaprijeđenja sveukupnih uslova i postupanja sa ovim licima, prevencije torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih postupaka ili kazni.

¹ Službeni list Crne Gore", br. 042/11 od 15.08.2011, 032/14 od 30.07.2014, 021/17 od 31.03.2017)

² Zakon o potvrđivanju Opcionog protokola uz konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ponižavajućih kazni ili postupaka ("Službeni list Crne Gore" - Međunarodni ugovori, broj 9/08)

Tim NPM-a je realizovao aktivnosti na osnovu godišnjeg Plana rada, koji je pripremljen nakon konsultativnog sastanka sa NVO koje se bave pravima lica lišenih slobode, pravima psihijatrijskih pacijenata i svih onih kojima je na neki način ograničeno kretanje.

U skladu sa metodologijom, svaki obilazak se sastojao od pripremne faze, tokom koje je pripremljena potrebna dokumentacija, a članovi tima upoznati sa konkretnim zadacima. Održan je pripremni sastanak monitoring tima, na kome su se svi članovi upoznali sa svim pribavljenim materijalom/ dokumentacijom o ustanovi koja je predmet obilaska, analiziran je prethodni izvještaj o obilasku i eventualno izvještaj NVO ili drugi web dostupan materijal i informacije, koje bi mogle biti od koristi prilikom definisanja pravaca i obima predstojećeg monitoringa.

Obilasci su realizovani kroz 6 (šest) faza – uvodnim razgovorom sa starješinom ustanove, obilaskom ustanove, razgovorom sa pritvorenim licima, pacijentima ili štićenicima, razgovorom sa zaposlenima, uvidom u dokumentaciju i završnim razgovorom sa strajješinom ustanove.

Kroz preventivne obilaske kontinuirano ukazujemo na važnost apsolutne zabrane bilo kakve vrste kažnjavanja ili odmazde prema licima lišenim slobode koja su razgovarala sa članovima NPM-a i pružila im bilo koju vrstu informacije, kao i sa službenim licima zbog razmjene informacija sa timom NPM-a, utisaka, stavova, zapažanja ili mišljenja.

Nakon obavljenog obilaska tim NPM-a bi ukazao upravi ustanove svoja zapažanja i utiske te ukazao na nepravilnosti koje je moguće i neophodno odmah otkloniti.

Na osnovu detaljne obrade pribavljenih informacija i podataka, analizom zatečenog stanja i poređenjem sa prethodno zatečenim stanjem u konkretnoj ustanovi i drugim pribavljenim informacijama, sačinjavan je izvještaj o stanju ljudskih prava i stepenu ispunjenosti prethodno datih preporuka.

Nacrt izvještaja dostavljen je ustanovi sa pozivom da se izjasne o nalazima i preporukama NPM-a. Nakon toga, utvrđen je konačan tekst izvještaja koji je dostavljen ustanovi i po potrebi nadležnom ministarstvu i potom objavljivao na web stranici institucije Zaštitnika, podstranici NPM, zajedno sa odgovorom ustanove u kojoj je obavljen monitoring.

IV REALIZOVANE AKTIVNOSTI

U 2025. godini obavljeno je 40 obilazaka, tokom koji su sagledana postupanja u organizacionim jedinicama Uprave policije - Odjeljenjima bezbjednosti Bar, Berane, Bijelo Polje, Budva, Cetinje, Kolašin, Mojkovac, Nikšić, Tivat, Ulcinj, Žabljak, Graničnog prelaza „Luka Bar“, Graničnog prelaza „Sukobin“, Graničnog prelaza „Kula“, Uprave za izvršenje krivičnih sankcija – Istražni zatvor, Zatvor za maloljetnike, Zatvor u Bijelom Polju, javne ustanove za smještaj odraslih lica sa invaliditetom i starih lica Ju Dom starih „Nikšić“, JU Dom starih „Bijelo Polje“, JU Dom starih „Grabovac“, JU Zavod „Komanski most“, javna ustanova socijalne i dječje zaštite „Ljubović“, javne zdravstvene ustanove za smještaj psihijatrijskih pacijenata – Specijalna psihijatrijska bolnica „Dobrota“, Odsjek za psihijatriju opšte bolnice u Nikšiću, Odjeljenje za psihijatriju u Bijelom Polju, privatna ustanova za smještaj starih lica „Nana“.

Na osnovu obavljenih obilazaka i analiza zatečenog stanja u 2024. godini Zaštitnik kao NPM uputio je **57 preporuka** ustanovama i nadležnim ministarstvima, ponovljeno je 60 preporuka. Ustanove i nadležna ministarstva primijenili su 11 ranije upućenih preporuka.

4.1 POLICIJSKE PROSTORIJE ZA ZADRŽAVANJE

4.1.1. Odjeljenje bezbjednosti Bar:

Zaštitnik kao Nacionalni preventivni mehanizam, obavio je kontrolni obilazak Odjeljenja bezbjednosti Bar 07.03.2025. godine, radi prevencije torture i ocjene stanja i ispunjenosti ranijih preporuka Zaštitnika.

Od 01.01.2025. godine do dana obilaska, ukupno je lišeno slobode 161 lice, dok je zadržano bilo 24 lica.

Zaključak i preporuke

Obilaskom Odjeljenja bezbjednosti Bar utvrđeno je da prostorije za zadržavanje ne ispunjavaju standarde CPT-a, pri čemu i dalje nedostaje osnovna infrastruktura poput ispravnih česmi sa tekućom vodom.

Licima lišenim slobode i dalje se uručuje stara forma informativnog lista, koja je sadržajem drugačija u odnosu na nove obrasce. Novi obrasci pored toga što imaju informacije na 10 jezika sadrže i važne brojeve telefona sa institucijam kojima se lice lišeno slobode može obratiti.

Praksa je i dalje takva da , ukoliko lice nakon uzimanja obavještenja u svojstvu građanina bude lišeno slobode, usmeno biva obaviješteno o pravima koja ima. U ovakvim situacijama ne postoji formalni dokaz da su lica upoznata sa svojim pravima prilikom lišenja slobode, što može dovesti u pitanje zakonitost postupanja policijskih službenika. NPM je podsjetio da Evropski sud za ljudska prava insistira na transparentnosti u postupcima lišenja slobode i naglašava potrebu za formalnim obavješćavanjem lica o pravima. Upravo pisano obavještenje sa potpisima ili audio/video zapis tokom saopštavanja prava povećalo bi pravnu sigurnost i za građane i za postupajuće policijske službenike.

Ob je primjenio preporuku Zaštitnika kao NPM-a i izmijenio sadržaj poziva koji se upućuje građanima. Poziv nije sadržao spornu stavku na koju je NPM prethodno ukazivao da, ako građanin odbije da pruži obavještenja, on se može dalje zadržati na osnovu čl. 259, st. 3 ZKP-a, jer je odredbom propisano upravo suprotno, odnosno da se građanin ne može zadržati ako odbije da pruži obavještenja.

U Ob Bar nisu počeli sa primjenom Izvještaja o primjeni policijskog ovlašćenja dovođenja niti je uspostavljena posebna, jedinstvena evidencija što spoljnim nadzornim tijelima otežava efikasan nadzor, kontrolu i zakonitost primjene ovog policijskog ovlašćenja.

Zaštitnik podsjeća da su pravilne evidencije i dosledno poštovanje procesnih garancija ključni za zaštitu prava lica lišenih slobode i za sprečavanje potencijalnih zloupotreba. U tom smislu, neophodno je da Odjeljenje

bezbjednosti Bar preduzme konkretne korake kako bi unaprijedilo evidentiranje i uskladilo praksu sa standardima CPT.

Zaštitnik kao NPM podjseća na ranije date preporuke:

- da se jednokrevetna prostorija za zadržavanje upodobi standardima CPT-a u pogledu dimenzija (širina);
- da se prostorije za zadržavanje u potpunosti opreme fiksiranim klupama i stolicama kako je propisano Pravilnikom o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode;
- da se u prostorijama za zadržavanje u obezbijedi pravilno funkcionisanje česmi kako bi lica koja tu borave imali kontinuiran pristup vodi;
- da se o upoznavanju lica sa pravima lica lišenih slobode sačini zapisnik koji će biti potpisan od strane tog lica i policijskog službenika koji ga je sa pravima upoznao;
- da se sva lica koja pristupaju u CB Bar radi uzimanja obavještenja u svojstvu građanina evidentiraju kroz dežurnu službu, precizno navodeći sve neophodne podatke u skladu sa CPT standardima;
- da se licima lišenim slobode/zadržanim licima uručuju novi obrazci informativnih listova u skladu sa Instrukcijom direktora Uprave policije;

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke Regionalnom centru bezbjednosti Jug – Odjeljenju bezbjednosti Bar:

- da počne sa primjenom Izvještaja o primjeni policijskog ovlašćenja dovođenja;
- da se uspostavi jedinstveni Registar dovođenja lica, koji bi omogućio evidentiranje svih slučajeva dovođenja građana u službene prostorije policije;

4.1.2. Odjeljenje bezbjednosti Berane

Tim Nacionalnog preventivnog mehanizma, obavio je nenajavljeni obilazak Odjeljenja bezbjednosti Berane 22.07.2025. godine.

Od 01.01.2025. godine do do momenta obilaska ukupno je bilo lišeno slobode 205 lica, dok je zadržano bilo 29 lica.

Zaključak i preporuke

U odnosu nametrijalne uslove NPM je ukazao na važnost održavanja osnovnih higijenskih standarda. Sanitarni objekti u samim prostorijama su nefunkcionalni - u prostorijama Odjeljenja bezbjednosti ne postoji tekuća voda, dok su umivaonici polomljeni.

Razgovori sa zadržanim licima obavljaju se u kancelarijama službenika, jer posebne prostorije za saslušanja i informativne razgovore ne postoje. To ograničava profesionalnost i nepristrasnost postupanja, te naglašava

potrebu za uvođenjem adekvatnih prostorija koje bi omogućile povjerljive razgovore i zaštitu dostojanstva lica.

Pristup braniocu, u prostorijama ob-a, u praksi je rijedak i lica se često prvi put susreću sa svojim braniocem tek pred sudijom ili tužiocem. Privatnost ljekarskih pregleda takođe je od ključnog značaja: prisustvo policijskih službenika treba biti izuzetak, jer povjerljiv pregled doprinosi zaštiti dostojanstva i prava zadržanih lica.

Tim NPM-a identifikovao je propuste u vezi sa dokumentovanjem Izvještaja o primjeni policijskog ovlašćenja dovođenja. Evidentirano je korišćenje obrasca D1, obrasci D2 i D3 nisu bili sastavni dio dokumentacije. U praksi ovo otežava kontrolu zakonitosti policijskih postupanja, jer bez kompletne i jedinstvene evidencije nije moguće pratiti sve korake primjene ovog ovlašćenja. Takođe, podaci o licima prema kojima je primijenjeno ovo ovlašćenje nisu jedinstveno evidentirani, što ograničava mogućnost analize i zbirnih podataka. Zaštitnik kao NPM podsjeća da je uspostavljanje potpune, jasne i jedinstvene evidencije ključno za jačanje transparentnosti, i zaštitu lica nad kojima je ova radnja primijenjena.

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije date preporuke:

- da se ćebad i posteljina u prostorijama za zadržavanje, kao i dušeci na krevetima redovno čiste i održavaju;
- da se prostorije za zadržavanje opreme fiksiranim klupama i stolicama, kako je propisano Pravilnikom o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode.

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM daje preporuke Odjeljenju bezbjednosti Berane:

- poboljšati higijenske uslove u prostorijama zadržavanja, uključujući obezbjeđenje tekuće vode i sanaciju polomljenih sanitarnih uređaja;
- da se Izvještaj o primjeni policijskog ovlašćenja dovođenja dokumentuje na način koji uključuje sve predviđene obrasce (D1, D2 i D3), kako bi dokumentacija bila potpuna i omogućavala efikasnu kontrolu zakonitosti postupanja;
- da se uspostavi jedinstveni Registar dovođenja lica, koji bi omogućio evidentiranje svih slučajeva dovođenja građana u službene prostorije policije;

4.1.3 Odjeljenje bezbjednosti Bijelo Polje

Nenajavljeni obilazak Odjeljenja bezbjednosti Bijelo Polje obavljen je 20.05.2025. godine

Od 01.01.2024. godine do dana obilaska NPM-a ukupno je bilo lišeno slobode 172 lica, dok je zadržano bilo 60 lica.

Zaključak i preporuke

Ovo Odjeljenje ima problema sa starosnom dobi policijskih službenika. Takođe, sva radna mjesta predviđena sistematizacijom nijesu popunjena.

Dakle, evidentan je manjak službenika u Stanici policije. Zaštitnik ukazuje da je neophodno popuniti sva radna mjesta, iz razloga jer se policijski službenici u ovakvoj situaciji dodatno optereće što može izazvati njihovo nezadovoljstvo i umor i smanjenu moć rasuđivanja i koncentracije, posebno imajući u vidu težinu posla kojim se bave. Dalje, ovakvo stanje stvari može izazvati tkz. „sindrom sagorijevanja“, što se može odraziti na postupanje prema građanima/kama prilikom primjene policijskih ovlaštenja, posebno sredstava prinude.

Prema riječima načelnika, prilikom pozivanja dežurne službe i eventualnog prijavljivanja određenog događaja, OB Bijelo Polje nema mogućnosti utvrđivanja lokacije sa koje je poziv upućen. Samim tim smanjuje se mogućnosti bržeg djelovanja PS na terenu.

Konačno, Zaštitnik kao NPM u kontinuitetu ukazuje na neophodnost da se prostorije za zadržavanje adaptiraju ili u konačnom zatvore i izmjesti na drugo mjesto u okviru OB-a. Nehigijensko okruženje, nedovoljno prirodne svjetlosti, neprijatni mirisi, vlaga, nemanje tekuće vode u prostorijama samo su neki od nedostataka koji mogu predstavljati kršenje člana 3 Konvencije.

Zaštitnik kao NPM podjseća na ranije date preporuke:

- da se stave van upotebe prostorije za zadržavanje dok su u potpunosti ne renoviraju i ne adaptiraju u skladu sa standardima
- da se obezbijede posebne prostorije za saslušanje i njihovo opremanje opremom za audio i/ili video snimanje
- da se riješi problem angažovanja službenika OB Bijelo Polje na poslovima sudskog/tužilačkog obezbjeđenja
- da se stvari i predmeti koje policijski službenik koji izvršava zadržavanje oduzima od lica koji su zadržani u prostorijama za zadržavanje u OB Bijelo Polje čuvaju u skladu sa Pravilnikom o načinu obavljanja policijskih poslova i primjeni ovlaštenja u obavljanju tih poslova, tj. da se obezbijedi ogovarajuća kasa-sef koji će biti zaključan i obezbijeđen
- da se obezbijede službenicima redovni zdravstveni sistematski pregledi i psihološka podrška
- da donese akt u vezi sa formalnim upoznavanjem sa pravima lica lišenih slobode, u prvim momentima lišenja slobode, gdje će biti obavezan potpis lica koje se lišava slobode odnosno konstatacija da je odbio da isti potpiše.

Zaštitnik ukazuje na ispunjene preporuke:

- da se stavi u funkciju specijalizovano vozilo koje je namijenjeno za prevoz lica lišenih slobode i zadržanih lica;
- da se bilježiti tačno vrijeme prisustva građanina (vrijeme početka i završetka uzimanja obavještenja) u Zapisniku o obavještenju prikupljenom od građanina, ali i u Evidenciji u Dežurnoj službi u skladu sa prethodno navedenim standardom CPT
- da se u Zapisniku o obezbjeđenju LLS/ZL svakog puta evidentirati vrijeme i datum nuđenja odnosno davanja obroka, odnosno konstatacija da je lice eventualno odbilo da primi obrok

4.1.5. Odjeljenje bezbjednosti Budva

Zaštitik kao Nacionalni mehanizam za prevenciju torture obavio je obilazak Odjeljenja bezbjednosti Budva 04. aprila 2025. godine .

Uvidom u evidencije utvrđeno je da je u 2025. godini do momenta obilaska NPM-a bilo lišeno 95, a zadržano 8 lica.

Sredstva prinude od 01.01.2025. godine do vremena obilaska korišćena su u jednom slučaju, u pitanju je bila fizička snaga.

Zaključak i preporuke

Zgrada OB Budva je privremeni montažni objekat, koji nema upotrebnu dozvolu. Uslovi rada su loši sa dotrajalim inventarom i sveukupno zapuštenom infrastrukturom.

Prostorije za zadržavanje nisu u skladu sa CPT standardima. Tekuća voda u prostorijama nije dostupna, jer česme ne rade. U toaletu je nefunkcionalna vještačka rasvjeta, čime se dodatno narušavaju higijenski i zdravstveni uslovi, bezbjednost lica lišenih slobode, kao i dostojanstvo tih osoba prilikom korišćenja toaleta u uslovima potpunog ili djelimičnog mraka.

U OB Budva ne postoji mogućnost audio-vizuelnog snimanja lica lišenih slobode. NPM je već prethodno ukazivao da u aspektu prevencije torture i zlostavljanja primjena ove metode djeluje odvraćajuće na potencijalno nedolično ponašanje, ali i u dijelu obezbjeđivanju dokaza u slučaju pritužbi, čime se omogućava pravična istraga i zaštita prava.

U Zapisniku o obavještenju prikupljenom od građanina, neophodno je, kada je u pitanju strani državljanin/ka bilježiti podatak na kom jeziku se odvijala komunikacija i uzimanje podataka za Zapisnik, te da li je bio potreban i ponuđen prevodilac.

Službenici ispunjavaju Izvještaj o primjeni policijskog ovlašćenja dovođenja. Jedinstvene evidencije u vezi radnje dovođenja nema, gdje bi se evidentirali svi podaci u vezi sa tim licima, što otežava praćenje zakonitosti, analizu učestalosti primjene ove radnje i eventualnu zaštitu prava tih lica.

Kadrovski deficit je i dalje aktuelan. Trenutno stanje u Odjeljenju bezbjednosti Budva, gdje se Stanica policije i Stanica kriminalističke policije suočavaju sa ozbiljnim nedostatkom kadra, zahtijeva reagovanje nadležnih. Prema podacima koji su predloženi timu NPM-a u Stanici policije od sistematizovanih 95 radnih mjesta, upražnjeno je 45, a u Stanici kriminalističke policije upražnjeno je 14 radnih mjesta. Jasno je da se organizaciona struktura suočava sa ozbiljnim disbalansom između stvarnih potreba na terenu i kadrovskih kapaciteta. Pitanje kadrovskog osnaživanja i dalje predstavlja jedan od problema u OB Budva.

Zaštitnik kao NPM podjseća na ranije date preporuke:

- da se prostorije za zadržavanje upodobi standardima CPT-a;
- da se prostorije za zadržavanje opreme fiksiranim klupama i stolicama;
- Da se razmotri mogućnost snimanja audio i video uređajem, uz dosljedno poštovanja ljudskih prava
- Da se službenicima obezbijedi redovni zdravstveni sistematski pregledi, kao i psihološka podrška.

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke Regionalnom centru bezbjednosti Jug – Odjeljenju bezbjednosti Budva:

- U Zapisnike, kada je u pitanju strani državljanin bilježiti podatak na kom jeziku se odvijala komunikacija i uzimanje podataka za Zapisnik, te da li je bio potreban i ponuđen prevodilac;
- da se uspostavi jedinstveni Registar dovođenja lica, koji bi omogućio evidentiranje svih slučajeva dovođenja građana u službene prostorije policije.

4.1.5. Odjeljenje bezbjednosti Cetinje

Nenajavljeni obilazak OB Cetinje obavljen je 20. februara 2025. godine .

Od 01.01.2025. godine do dana obilaska NPM-a, ukupno je bilo lišeno slobode 28 lica, dok je zadržano bilo šest lica.

Sredstva prinude od 01.01.2025. godine do vremena obilaska korišćena su u jednom slučaju.

Uvidom u dokumentaciju evidentirali smo da je bila upotrijebljena – fizička snaga, upotreba je bila opravdana.

Zaključak i preporuke

NPM je nakon obilaska OB Cetinje evidentirao određene pozitivne pomake u kadrovskim kapacitetima i proceduralnim aspektima, ali su i dalje prisutni sistemski izazovi koji zahtijevaju pažnju i konkretne korake. Iako je došlo do određenih kadrovskih pojačanja, evidentan je nedostatak službenika u sektoru kriminalističke policije i u ovom segmentu potrebno je trajno rješenje umjesto oslanjanja na ispomoć iz drugih jedinica.

Starosna struktura službenika u OB Cetinje, gdje većina ima 40 i više godina, ukazuje na neophodnost kadrovske obnove, kako bi se prevenirali problemi u budućnosti. Iako stariji policijski službenici donose iskustvo, autoritet i stabilnost, istovremeno postoji rizik od fizičke iscrpljenosti, manjka prilagođenosti novim tehnologijama i potencijalnog odlaska većeg broja službenika u penziju u kratkom vremenskom periodu.

Kako bi se osigurao kontinuitet efikasnog rada policije, neophodno je zapošljavanje mladih kadrova, organizacija programa fizičke i psihološke podrške za starije službenike, mentorski programi za prenos znanja i digitalne obuke. Bez ovih mjera, OB Cetinje bi se mogao suočiti sa smanjenom operativnom sposobnošću i izazovima u očuvanju javnog reda i bezbjednosti.

Načelnik je istakao da je izrađena instrukcija za postupanje u situacijama tzv. "aktivnog strijelca", ali još nije uvedena u praksu. Potrebno je što prije implementirati obuku svih policijskih službenika za brzu reakciju u ovakvim situacijama i organizovati redovne simulacije kriznih scenarija kako bi policija bila spremna na hitne intervencije.

Prema riječima načelnika, prilikom pozivanja dežurne službe i eventualnog prijavljivanja određenog događaja, OB Cetinje nema mogućnosti utvrđivanja lokacije sa koje je poziv upućen. Samim tim smanjuje se mogućnosti bržeg djelovanja PS na terenu, posebno iz razloga što postoji vjerovatnoća da PS koji pružaju ispomoć službenicima OB Cetinje, koji su iz drugih gradova Crne Gore, ne poznaju bliže područje Cetinja što može dovesti do zabune i dolaska na pogrešnu lokaciju.

Takođe, ovo iz razloga jer može postojati mogućnost da se prijavi neki događaj, a da se ne navede adresa na kojoj se sami događaj desio.

Unapređenje materijalnih uslova u prostorijama za zadržavanje i dalje je neophodno, uključujući osvetljenje i opremljenost mobiljarom u skladu sa Pravilnikom i CPT standardima.

Tim NPM-a je utvrdio da ne postoji posebna evidencija/registar koja se odnosi na lica prema kojima je primijenjeno policijsko ovlašćenje – radnja dovođenja, gdje bi se evidentirale svi podaci u vezi sa tim licima. Izostanak jedinstvene evidencije o primjeni policijskog ovlašćenja dovođenja otežava nadzor, povećava rizik od zlorabotreb i nije u skladu sa stavovima CPT. U tom smislu, neophodno je da Uprava policije preduzme korake ka standardizaciji i ujednačenoj praksi, jer je monitoringom uočeno da pojedina Odjeljenja bezbjednosti ovakvu evidenciju imaju uspostavljenu.

Policijski službenici koji su učestvovali u kriznim situacijama izloženi su riziku suočavanja sa ozbiljnim psihološkim i profesionalnim pritiscima, pa je ključno obezbijediti im odgovarajuću podršku. Psihološka podrška i zaštita mentalnog zdravlja podrazumijevala bi obavezni debriefing nakon traumatskih događaja – odmah nakon kriznih situacija, gdje bi službenici u konsultaciji sa stručnjacima podijelili iskustva i procijenili svoj emocionalni status. Takođe, važna je i dugoročna psihološka podrška – osigurati redovne sesije sa psiholozima specijalizovanim za rad sa policijom i omogućiti im diskretan pristup terapiji bez stigmatizacije. Zaštitnik već godinama unazad ukazuje na nepohodnost redovnih ljekarskih pregleda i psihološke podrške.

Zaštitnik kao NPM podjseća na ranije date preporuke:

- da se prostorije za zadržavanje upodobe standradima CPT – u pogledu površine i dimenzija;
- da se prostorije za zadržavanje opreme fiksiranim stolicama, kako je propisano Pravilnikom o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode;
- obezbijediti u prostorijama za zadržavanje odgovarjuće prirodno svijetlo, kao i vještačko osvetljenje.

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke Odjeljenju bezbjednosti Cetinje:

- da se uspostavi jedinstveni Registar dovođenja lica, koji bi omogućio evidentiranje svih slučajeva dovođenja građana u službene prostorije policije;

Upravi policije:

- da preduzme korake ka standardizaciji i ujednačenoj praksi u vođenju jedinstvene evidencije/registra za lica koja se dovode;
- implementirati obuku svih policijskih službenika za brzu reakciju u kriznim situacijama i organizovati redovne simulacije kriznih scenarija kako bi policija bila spremna na hitne intervencije;
- da razmotre mogućnost uvođenja sistema za utvrđivanja lokacije upućenih poziva dežurnim službama Uprave policije u Crnoj Gori;
- da preduzme korake ka uspostavljanju redovnih zdravstvenih pregleda policijskih službenika.

4.1.6. Odjeljenje bezbjednosti Kolašin

Obilazak Odjeljenja bezbjednosti Kolašin obavljen je 28. maja 2025. godine.

Uvidom u evidencije utvrđeno je da je u 2025. godini do momenta obilaska NPM-a bilo lišeno 121, a zadržano 17 lica. Po pozivu se u OB javilo 25 lica. Sredstva prinude bila su upotrijebljena u dva slučaja – fizička snaga i sredstva za vezivanje.

Zaključak i preporuke

Pregledom Nakon monitoringa OB Kolašin, tim NPM-a je evidentirao da su materijalni uslovi nepromijenjeni. Objekat Ob Kolašin ne zadovoljava standarde ni kada su u pitanju prostorije za zadržavanje, higijenski uslovi i sveukupni ambijent.

Kadrovski nedostaci u OB Kolašin su i dalje prisutni. Ograničeni kadrovski kapaciteti, koji se ogledaju u radu samo jedne saobraćajne patrole sa dva, a povremeno i samo jednim policijskim službenikom, uz istovremeno pokrivanje šest putnih pravaca, objektivno umanjuju mogućnost dosljednog poštovanja procesnih garancija lica lišenih slobode.

NPM je evidentirao izostanak jedinstvene evidencije za bilježenje svih relevantnih podataka o radnji dovođenja i lišenja slobode. CPT kontinuirano naglašava da tačna, potpuna i jedinstvena evidencija predstavlja jednu od ključnih zaštitnih mjera protiv zlostavljanja, jer omogućava rekonstrukciju toka događaja, identifikaciju svih uključenih službenika i efikasan naknadni nadzor zakonitosti postupanja. Nepostojanje takve evidencije značajno slabi sistem zaštite i povećava rizik od neotkrivenih nepravilnosti.

Pregledom formulara za lica lišena slobode i zadržana lica, tim je utvrdio da u pojedinim slučajevima obrasci nisu bili u potpunosti popunjeni, čime se dodatno narušava integritet zaštitnih mjera. Ovaj propust je, prema navodima službenika, povezan sa činjenicom da je u dežurnoj službi često angažovan samo jedan policijski službenik, koji istovremeno obavlja više operativnih i administrativnih zadataka. CPT, međutim, jasno ističe da organizacioni ili kadrovski razlozi ne mogu opravdati neprimjenu osnovnih zaštitnih garancija.

Zaštitnik kao NPM podsjeća da navedeni nedostaci, posmatrani u cjelini, mogu dovesti u pitanje efektivnost zaštitnih mjera protiv zlostavljanja i ne obezbjeđuju dovoljan nivo zaštite prava lica lišenih slobode od samog početka lišenja slobode, kako to zahtijevaju CPT standardi. Neophodno je hitno unaprijediti kadrovske

kapacitete, te osigurati dosljedno i potpuno dokumentovanje svih radnji koje se obavljaju prema licima lišenim slobode, kao preduslov za efikasnu prevenciju nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja.

Tim NPM-a je tokom obilaska ukazao na važnost realizacije upućenih preporuka:

Zaštitnik kao NPM podseća na ranije date preporuke:

- da se prostorije za zadržavanje upodobe sa CPT standardima;
- da se prostorije za zadržavanje opreme u skladu sa Pravilnikom;
- da se izvrši rekonstrukcija sanitarnog čvora koji koriste lica lišena slobode

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije date preporuke:

- da se prostorije za zadržavanje upodobe sa CPT standardima;
- da se prostorije za zadržavanje opreme fiksiranim klupama i stolicama kao je propisano Pravilnikom;
- da se adaptacijom interfona omogući nesmetana komunikacija između zadržanih lica i dežurnih službenika;
- da se toalet opremi novim sanitarnim elementima i da isti bude prilagođen osobama sa invaliditetom.

4.1.7. Odjeljenje bezbjednosti Mojkovac

Obilazak Odjeljenja bezbjednosti Mojkovac, obavljen je dana 10.jun 2025. godine, radi ocjene stanja i ispunjenosti ranije datih preporuka.

Od 01.01.2025. godine do 10.06.2025. godine, ukupno je bilo lišeno slobode 55 lica, dok je zadržano bilo šest lica.

Sredstva prinude od 01.01.2025. godine do vremena obilaska korišćena su u dva slučaja.

Uvidom u dokumentaciju evidentirali smo da je u oba slučaja bila kombinovana upotreba – fizička snaga i sredstva za vezivanje, upotreba je bila opravdana..

Zaključak i preporuke

Nakon monitoringa u Ob Mojkovac, tim NPM-a je evidentirao da u pogledu materijalnih uslova, prostorije za zadržavanje ne ispunjavaju osnovne standarde u pogledu boravka lica lišenih slobode. Prisutni su i dalje nedostaci koje je NPM i ranije dokumentovao – dimenzije prostorija, loša prirodna svjetlost, otežana komunikacija između zadržanih lica i policijskih službenika, s obzirom na to da u prostorijama ne postoji funkcionalan interfonski sistem.

Kada je riječ o dokumentaciji, utvrđeno je da ne postoji posebna evidencija za lica prema kojima je primijenjeno policijsko ovlašćenje – radnja dovođenja, u kojoj bi se cjelovito i jasno evidentirali svi relevantni podaci. Postojeća jedinstvena evidencija obuhvata i lica lišena slobode po različitim osnovima, pretežno po

osnovu ZOBS-a, što onemogućava precizno razgraničenje vrsta policijskih ovlaštenja i otežava praćenje zakonitosti i transparentnosti postupanja policijskih službenika.

U pogledu kadrovskih kapaciteta, evidentiran je nedostatak policijskih službenika u odnosu na sistematizaciju. U stanici policije predviđeno ukupno 35 izvršilaca, ali je u OB Mojkovac bilo angažovano 30 policijskih službenika. Posebno je izražen manjak u Stanici kriminalističke policije u kojoj je sistematizovano 9 radnih mjesta, dok su trenutno raspoređena svega tri policijska službenika, uz rukovodioca. Ovakvo stanje može imati negativan uticaj na efikasnost rada, kvalitet obavljanja službenih poslova, kao i na mogućnost dosljedne primjene zakonskih procedura i standarda u postupanju prema građanima.

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije date preporuke:

- da se prostorije za zadržavanje upodobe sa CPT standardima;
- da se prostorije za zadržavanje opreme fiksiranim klupama i stolicama kao je propisano Pravilnikom;
- da se adaptacijom interfona omogući nesmetana komunikacija između zadržanih lica i dežurnih službenika;
- da se toalet opremi novim sanitarnim elementima i da isti bude prilagođen osobama sa invaliditetom.

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke Odjeljenju bezbjednosti Mojkovac:

- da se uspostavi jedinstveni Registar dovođenja lica, koji bi omogućio evidentiranje svih slučajeva dovođenja građana u službene prostorije policije

4.1.8. Odjeljenje bezbjednosti Nikšić

Dana 05. septembar 2025. godine, obavljen je obilazak Odjeljenja bezbjednosti Nikšić.

Od 01.01.2025. godine do 05.09.2025. godine, ukupno je bilo lišeno slobode 610 lica, dok je zadržano bilo 85 lica.

Sredstva prinude od 01.01.2025. godine do vremena obilaska korišćena su u 14 slučajeva.

Uvidom u dokumentaciju evidentirali smo da je u svakom slučaju konstatovano da je upotreba bila opravdana.

Zaključak i preporuke

Nakon monitoringa OB Nikšić, tim NPM-a je utvrdio da boravak u prostorijama za zadržavanje ne zadovoljava osnovne standarde higijene i humanosti - dušeci na krevetima su prljavi i vidno dotrajali, nedostatak tekuće vode u prostorijama otežava održavanje lične higijene i zadovoljenje osnovnih potreba. Takođe, interfon nije funkcionisao, usljed čega su zadržana lica prinuđena da kucanjem na vrata dozivaju policijske službenike. Ovakva praksa ne obezbjeđuje siguran i blagovremen način uspostavljanja kontakta, posebno u situacijama kada je neophodna hitna reakcija, te može ugroziti bezbjednost i prava zadržanih lica.

Evidencija tj. registar koju vodi policijski službenik o ulasku/izlasku svih građana/ki u zgradu nije adekvatna. Naime, zaglavlja u kolonama nisu adekvatno imenovana, te je ovaj registar potrebno doraditi.

Pregled Evidencije poziva građana/ki koja se vodi u Sektoru kriminalističke policije i u Evidenciji za koju je zadužena Stanica policije. pokazao je da se ona ne vodi precizno i ažurno. U većini slučajeva evidentirani su samo datum i ime građanina, dok su ključni podaci poput vremena odazivanja, vremena odlaska i prisustva advokata najčešće izostavljeni. Nepotpuno vođenje evidencije otežava kontrolu trajanja boravka građana u prostorijama policije, smanjuje transparentnost i povećava rizik od povrede prava zadržanih lica. Zaštitnik kao NPM ponovo ukazuje da pravilno i uredno evidentiranje u fokus stavlja i Komitet za prevenciju torture - kada god se neko lice dovede ili pozove u policijsku ustanovu u cilju prikupljanja informacija o krivičnom djelu, neophodno je da se njegovo/njeno prisustvo uvijek propisno evidentira u evidenciji namijenjenoj u te svrhe. Evidencije o zadržavanju jedan su od mehanizama da se, ukoliko je potrebno, utvrdi da li je došlo do zadržavanja kao građanina/ki, duže nego što je Zakonom propisano.

Tim NPM-a je utvrdio da jedinstvena evidencija koja se vodi za lica prema kojima je primijenjeno policijsko ovlaštenje – radnja dovođenja, omogućava zbirni prikaz svih dovedenih lica i relevantnih podataka te stoga olakšava praćenje i kontrolu primjene policijskih ovlaštenja spoljnim nadzornim tijelima.

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije date preporuke:

- da se u upotrebu stavi adekvatna evidencija-registar ulazaka/izlazaka svih građana, sa preciznim nazivima i podacima;
- da se u Evidenciji poziva građaninu koju vodi Stanica kriminalističke policije bilježe podaci o ulasku svih lica licima u skladu sa prethodno navedenim standardom CPT;

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke Odjeljenju bezbjednosti Nikšić:

- da se preduzmu koraci kako bi se poboljšali materijalni uslovi u prostorijama za zadržavanje - zamjenu dotrajalih i nečistih dušeka, obezbjeđenje stalnog pristupa tekućoj vodi u svim prostorijama, te usostavljanje funkcionalnosti interfon sistema.

4.1.9. Odjeljenje bezbjednosti Tivat

Zaštitnik kao Nacionalni preventivni mehanizam obavio je obilazak Odjeljenja bezbjednosti Tivat dana 23. septembra 2025. godine.

Od početka 2025. godine zaključno sa danom obilaska, prema evidencijama, 246 lica je bilo lišeno slobode, dok je zadržanih lica bilo 17 lica.

U Odjeljenju bezbjednosti Tivat lica lišena slobode se ne zadržavaju u prostorijama ovog objekta upravo zbog neadekvatnih materijalnih uslova, koji ne ispunjavaju minimum standarda za bezbjedan i dostojanstven boravak pritvorenih osoba, već se ona, iz tih razloga, upućuju i zadržavaju u OB Kotor.

Fotografija br. 1 – plafon sa tragovima oštećenja i vlage, ozbiljan rizik od ugrožavanja električne bezbjednosti zbog prisustva vlage u blizini instalacija i rasvjete.



Fotografija br. 2 – ispucao plafon i vlaga u kancelariji službenika



Zaključak i preporuke

Na osnovu ponovljenog obilaska i uvida u trenutno stanje, Zaštitnik konstatuje da su materijalni uslovi u OB Tivat dodatno pogoršani i da sada ne ugrožavaju samo standarde postupanja prema licima lišenim slobode, već i bezbjednost i zdravlje zaposlenih koji svakodnevno borave u objektu. Oštećeni plafoni, dotrajali prozori, vlaga i rizik od havarija jasno ukazuju da objekat više ne ispunjava ni minimalne uslove za rad. Zaštitnik Kao NPM zaključuje da je neophodno hitno planirati i započeti gradnju novog objekta OB Tivat, kako bi se obezbijedili bezbjedni uslovi rada i garantovalo poštovanje prava i procesnih standarda u postupanjima policije. Zaštitniku je još 2019. godine ukazano da će se praviti novi objekat, što do danas nije realizovano.

U dijelu administrativnog postupanja, posebna Evidencija o licima koja su pristupila po pozivu vodi se u većem dijelu uredno, ali u pojedinim slučajevima nije evidentirano vrijeme odlaska lica iz objekta, što predstavlja propust i nedostatak u kontinuitetu dokumentovanja. Iako je Zaštitnik u ranijim izvještajima već ukazivao na ovaj problem i davao preporuke, propusti se i dalje javljaju, što potvrđuje potrebu dosljednije primjene preporuka i jačanja kontrolnih mehanizama.

Konačno, uočeni su i značajni problemi u ljudskim resursima. Prema sistematizaciji, u OB Tivat predviđeno je 47 službenika, dok je trenutno u radnom odnosu 26, ali aktivno na poslovima bezbjednosti radi svega 11. Ovakav kadrovski manjak ozbiljno utiče na kvalitet, efikasnost i zakonitost rada, povećava opterećenje službenika i povećava rizik od propusta. To dodatno potvrđuje potrebu za hitnim jačanjem kapaciteta, kako materijalnih, tako i kadrovskih, u cilju uspostavljanja bezbjednog i funkcionalnog sistema rada u OB Tivat.

Preporuka – da se evidencija za lica koja su pristupila po pozivu popunjava uredno i da u njoj postoje sve rubrike u skladu sa navedenim standardima CPT-a – **nije ispunjena.**
da se razmotri mogućnost izgradnje nove zgrade u kojoj će biti smještene prostorije Odjeljenja bezbjednosti Tivat a samim tim i izgrađene nove prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode i zadržanih lica – **nije ispunjena.**

Preporuka - da se vodi posebna jedinstvena evidencija o građanima koji pristupe u OB Tivat (evidencija ulazaka i izlazaka) - **ispunjena.**

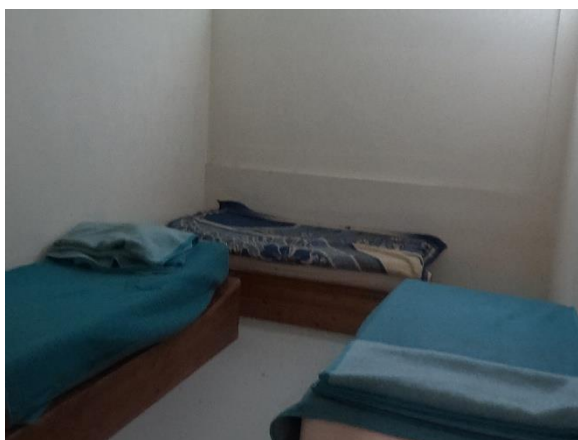
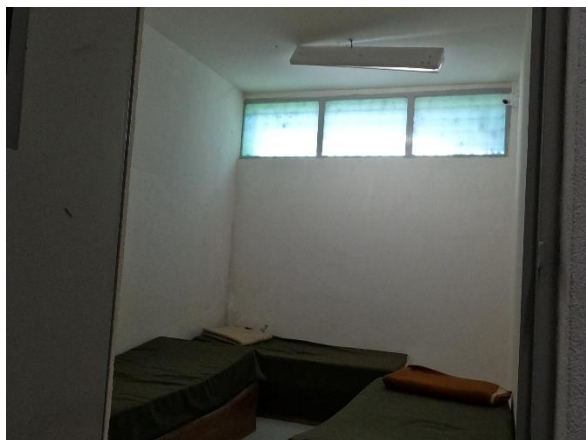
4.1.10. Odjeljenje bezbjednosti Ulcinj

Zaštitnik kao Nacionalni preventivni mehanizam, obavio je dana 24. juna 2025. godine obilazak Odjeljenja bezbjednosti Ulcinj.

Uvidom u evidencije utvrđeno je da je u 2025. godini do momenta obilaska NPM-a bilo lišeno 182 , a zadržano 17 lica.

Sredstva prinude su bila korišćena u pet slučajeva, dok su dva slučaja bila u postupku ocjene opravdanosti.

Fotografija – prostorije za zadržavanje zahtijevaju određene intervencije - popravku određenog mobilijara, obezbjeđivanje dostupnosti tekuće vode.



Zaključak i preporuke

Uslovi u prostorijama za zadržavanje u Ob Ulcinj zahtijevali su određene intervencije kako bi se otklonili uočeni nedostaci. Tim NPM-a je evidentirao polomljen mobilijar, nedostatak tekuće vode što otežava osnovne uslove boravka. U jednoj prostoriji nije bilo dotoka svježe vode, u drugoj nije postojao umivaonik, interfon nije funkcionisao. Ovi nedostaci negativno utiču na higijenu, sigurnost i kvalitet boravka zadržanih lica, te zahtijevaju sanaciju.

Evidencija lica lišenih slobode uglavnom je uredna, ali sa pojedinačnim propustima. U jednom slučaju u evidenciji lica lišenih slobode nije bilo upisano vrijeme i datum zadržavanja, što predstavlja propust i ukazuje na potrebu pojačanog nadzora i dosljednog vođenja evidencije.. NPM podsjeća da je važno, u skladu sa smjernicama Evropskog komiteta za prevenciju torture, propisno evidentirati sve podatke o licu koje je dovedeno ili pozvano, uključujući ko je lice, od koga i po čijem nalogu je dovedeno, razlog, svojstvo (osumnjicheni, svjedok itd.), kome je predato i kada je napustilo prostorije policije.

Evidencija uručenih dostavljenih poziva građanima u pojedinim rubrikama imala je nezabilježениh podataka – najčešće datum uručenja, datum pristupanja pozivanog lica, vrijeme i policijskog službenika kod koga je lice dolazilo po pozivu.

Ob Ulcinj se i dalje suočava sa ozbiljnim nedostatkom ljudskih resursa. Sistemizovano stanje u Stanici policije iznosi 41 službenika, dok je u trenutku obilaska NPM-a u radnom odnosu bilo svega 24 službenika. U kriminalističkoj policiji od 15 sistematizovanih radnih mjesta radi samo 10 službenika. Prosječna starosna dob službenika iznosi 45 godina.

U dežurnoj službi često je prisutan samo jedan policijski službenik, što dodatno opterećuje rad, jer on istovremeno vodi evidenciju, kontaktira s građanima i nadgleda lica u prostorijama za zadržavanje. Zaštitnik kao NPM, s obzirom na postojeći kadrovski kapacitet, ukazuje da je neophodno optimizovati radne procese i prioritete unutar stanice kako bi se, u okviru postojećih resursa, maksimalno unaprijedila sigurnost, zakonitost i humanost postupanja, uključujući dosljedno vođenje evidencija, ali i smanjenje preopterećenja dežurnih službenika.

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije date preporuke:

- da se razmotri mogućnost snimanja audio i video uređajem, uz dosljedno poštovanje ljudskih prava
- da se lica lišena slobode, što je prije moguće nakon lišenja slobode, pisanim putem upoznaju sa svojim proceduralnim pravima (pravo na advokata, pravo na ljekarski pregled i pravo na poziv) i da se o tome sačini zapisnik koji će biti potpisan od strane tog lica i policijskog službenika koji ga je o pravima upoznao, kako to propisuje Pravilnik o načinu obavljanja policijskih poslova i primjeni ovlašćenja u obavljanju tih poslova;
- da se evidencija koja se vodi u odnosu na uručene i dostavljene pozive građanima, upodobi sa standardima koje propisuje CPT u odnosu na vođenje ove evidencije i da se u istoj evidentiraju i lica koja su dovedena po bilo kojem osnovu, te da se sve rubrike popunjavaju u cjelosti;

4.1.11. Odjeljenje bezbjednosti Žabljak

Kontrolni obilazak Odjeljenja bezbjednosti Žabljak obavljen je 28. avgusta 2025. godine.

Uvidom u evidencije utvrđeno je da je u 2025. godini do momenta obilaska NPM-a bilo lišeno 30, a zadržano 7 lica.

Sredstva prinude su bila korišćena u tri slučaja svaki put opravdano.

Zaključak i preporuke

U Odjeljenju bezbjednosti Žabljak uspostavljena je dobra praksa u pogledu informisanja građana o njihovim pravima, što se potvrđuje dokumentom koji lice potpisuje prilikom dolaska na razgovor u službene prostorije. Ovo predstavlja važan korak u poštovanju proceduralnih prava i transparentnosti postupanja prema građanima.

Zaštitnik kao NPM već godinama unazad ukazuje da prostorije za zadržavanje u OB Žabljak ne ispunjavaju standarde potrebne za adekvatne uslove boravka – nedostatak prirodne svjetlosti, grijanja u prostoriji broj 1, održavanje higijene, čistoću madaraca na kojima lica spavaju, itd.

Kao i prethodne godine i dalje je aktuelan nedostatak kadrovskih kapaciteta. Prema sistematizaciji, u Stanici policije Žabljak predviđeno je 29 službenika, dok je u trenutku obilaska NPM-a bilo angažovano svega 16. Ovakav manjak kadra povećava opterećenje postojećih službenika, između ostalog, može da otežava obezbjeđivanje nadzora i sigurnosti u prostorijama za zadržavanje, što može dovesti do umanjenja kvaliteta zaštite i dosljedne primjene ljudskih prava u postupanju prema licima lišenim slobode.

Tim NPM-a je tokom obilaska ukazao na važnost realizacije upućenih preporuka.

Zaštitnik kao NPM podseća na ranije date preporuke:

- da se prostorije za zadržavanje upodobe standardima CPT-a u pogledu dimenzija;
- da se obezbijedi prirodna svjetlost u prostorijama za zadržavanje;
- da se u prostorije za zadržavanje opreme fiksiranim stolicama i klupama;
- da se pokrije video nadzorom dio hodnika neposredno ispred prostorija zadržavanje;

4.1.12. Obilazak Stanice granične policije Il Bar, Granični prelaz Luka Bar

Nacionalni mehanizam za prevenciju torture obavio je obilazak 10. Septembra 2025. godine.

Uvidom u dokumentaciju evidentirali smo da je 16 lica na ovom graničnom prelazu lišeno slobode do momenta obilaska tima NPM-a. Do momenta dolaska službenika OB-a lica lišena slobode se nalaze u službenim kancelarijama policije na graničnom prelazu, uz nadzor službenika i zadržavaju se najduže do jednog sata.

Zaključak i preopruke

NPM je tokom nadzora konstatovao da je na predmetnom graničnom prelazu i dalje izražen problem nedostatka kadrova. Naime, od ukupno 81 radnog mjesta predviđenog važećom sistematizacijom, popunjena su bila 52 radna mjesta, što ukazuje na značajan disbalans između normativno utvrđenih potreba i stvarnih kapaciteta. Dodatno, evidentirano je i pet podnijetih zahtjeva za ostvarivanje prava na penziju, što ukazuje na dalji rizik od smanjenja kadrovskih resursa u narednom periodu i potencijalno dodatno opterećenje postojećih službenika.

U odnosu na primjenu instituta „druge linije provjere“, NPM ponavlja da je neophodno obezbijediti da lica koja se na istu upućuju budu, na jeziku koji razumiju, pisanim putem obaviještena o razlozima takvog postupanja. Transparentnost postupka predstavlja osnovni element pravne sigurnosti i zaštite od arbitrarnosti. Takođe, lica lišena slobode moraju bez odlaganja biti obaviještena o svojim pravima, uključujući pravo na pravni lijek, pravo na pravnu pomoć i druga procesna prava, te im se mora uručiti informativni list o pravima, u skladu sa važećim propisima i međunarodnim standardima.

Zaštitnik kao NPM podjseća na ranije date preporuke:

- da se lica koja se lišavaju slobode od strane službenika na GP „Luka Bar“ odmah obavijeste, na svom jeziku ili na jeziku koji razumije, o razlozima lišenja slobode i istovremeno upoznaju da nijesu dužni ništa da izjave, da imaju pravo na branioca koga sami izaberu, da zahtjevaju da se o lišenju slobode obavijesti lice koje sami odrede, kao i diplomatsko konzularni predstavnik države čiji su državljani, odnosno predstavnik odgovarajuće međunarodne organizacije ako se radi o licima bez državljanstva ili izbjeglicama³ ;
- da se lica prema kojima se vrši provjera na “druvoj liniji provjere”, pisanim putem na jeziku koji razumiju obavijeste o svrsi i načinu provjere.

4.1.13. Obilazak graničnog prelaza „Sukobin“ u Ulcinju

Nenajavljeni obilazak SP Žabljak obavljen je dana 30. oktobra 2025. godine.

Lišeno slobode bilo je 26 lica.

Na graničnom prelazu „Sukobin“ ne postoji prostorija koja je namijenjena za boravak zadržanih lica. Naime, lica se odmah predaju službenicima Odjeljenja bezbjednosti Ulcinj, radi procesuiranja i daljeg vršenja obezbjeđenja.

Zaključak i preporuke

Nakon monitoringa, uvida u dokumentaciju i neposrednih zapažanja tokom obilaska, NPM konstatuje da, iako su u određenoj mjeri preduzeti koraci ka formalnom unapređenju postupanja, u praksi i dalje postoje nedostaci u pogledu zaštite prava lica lišenih slobode i lica koja se upućuju na drugu liniju provjere.

³ Zakon o krivičnom postupku , član5

Kvalitet postupanja prema licima upućenim na drugu liniju provjere mora se sagledavati kroz prizmu tačnosti, potpunosti i pouzdanosti vođenja službenih evidencija, jer upravo one predstavljaju osnov za naknadnu kontrolu zakonitosti rada službenika. U tom kontekstu, utvrđeni propusti u dokumentaciji – uključujući nepotpuno i netačno sačinjen zapisnik o primopredaji, sa pogrešno navedenim datumom i vremenom – onemogućavaju precizno utvrđivanje tačnog trajanja zadržavanja lica pod nadležnošću službenika GP Sukobin i dovode u pitanje pravnu sigurnost postupka. Iako je moguće da je, u konkretnom slučaju, riječ o nenamjernoj ljudskoj grešci, ovakvi propusti mogu imati posljedice po pravnu sigurnost i ukazuju na potrebu pojačane pažnje i dosljednosti prilikom popunjavanja službene dokumentacije.

Dodatno, iako je uveden obrazac za obavješćavanje lica o svrsi i načinu dalje provjere, praksa ograničavanja obavješćavanja na formalno predočavanje obrasca, bez njegovog uručenja licu i bez provjere da li je sadržaj obavješćenja shvaćen, ne predstavlja adekvatnu niti djelotvornu garanciju ostvarivanja prava na informisanost. Ovaj problem je posebno izražen u slučajevima stranih državljana, što potvrđuje i zapažanje da je u jednom dosijeu informativni list bio sačinjen isključivo na domaćem jeziku, iako se radilo o stranom državljaninu, zbog čega ostaje otvoreno pitanje da li je lice u potpunosti bilo upoznato sa svojim pravima i obavezama.

Sve navedeno ukazuje da uočenim praksama nedostaje suštinska, a ne samo formalna usklađenost sa propisanim standardima, naročito u dijelu koji se odnosi na precizno evidentiranje vremena i datuma postupanja, jezičku dostupnost informacija i dokazivost da su prava lica zaista ostvarena.

Zaštitnik kao NPM zaključuje da je neophodno dodatno unaprijediti postupanje kroz dosljedno i tačno vođenje evidencija, povećanu pažnju prilikom unosa podataka (posebno datuma i vremena), obavezno uručenje pisanih obavješćenja na jeziku koji lice razumije, kao i uvođenje mehanizama koji će omogućiti provjeru i dokaz da su lica bila pravovremeno i razumljivo informisana o razlozima, trajanju i pravnom osnovu postupanja prema njima.

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije date preporuke:

- da se lica prema kojima se vrši provjera na “drugoj liniji provjere”, pisanim putem na jeziku koji razumiju obavijeste o svrsi i načinu provjere;

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke GP „Sukobin“:

- preduzeti mjere da se sva službena dokumentacija vodi tačno, potpuno i bez grešaka, uz posebnu pažnju na ispravno evidentiranje datuma, vremena i trajanja zadržavanja lica;

4.1.14. Obilazak graničnog prelaza „Kula“ - Rožaje

Obilazak GP “Kula” obavljen je dana 27. jula 2025. godine.

Prema dobijenim podacima, tokom 2024. godine i 2025. godine, nije bilo lica koji su izrazili namjeru za dobijanje azila.

Zaključak i preporuke

Granični prelaz „Kula“ funkcioniše u okviru ograničenih kapaciteta, ali postoje ključni problemi koji se odnose na nedostatak adekvatnog prostora za zadržavanje lica, nepostojanje dokumentovanog uručenja Informativnog lista, manjak ljudskih resursa i potrebu za adaptacijom objekta. Ovi nedostaci predstavljaju izazove za poštovanje prava lica lišenih slobode i efektivan rad policijskih službenika.

Na graničnom prelazu ne postoji prostorija namijenjena privremenom boravku lica lišenih slobode. Lica se privremeno zadržavaju u improvizovanim uslovima do dolaska službenika Odjeljenja bezbjednosti Rožaje. Objekat nema prostor koji bi mogao biti adaptiran u skladu sa Pravilnikom o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje i CPT standardima, što može negativno uticati na sigurnost i osnovne potrebe zadržanih lica – privatnost, dostaojanstvo, higijena, sanitarni uslovi itd.

Tim NPM-a nije mogao utvrditi da li lice dobija Informativni list. Iako postoje brošure, ne postoji evidencija uručenja, kopija sa potpisom zadržanog lica niti druga dokumentacija. Ovo onemogućava nezavisnu provjeru i otežava zaštitu prava lica, čak i kada je zadržavanje kratkotrajno.

Na GP „Kula“ postoji manjak kadrova u odnosu na potrebe i broj službenika predviđen sistematizacijom, što može otežati efikasno postupanje, posebno u situacijama kada je potrebno privremeno zadržavanje lica i obezbjeđivanje evidencije.

Iako su uslovi za rad policijskih službenika na GP „Kula“ poboljšani, kompletan objekat bi zahtijevao adaptaciju kako bi se obezbijedili adekvatni opšti materijalni uslovi.

Zaštitnik kao NPM upućuje sljedeće preporuke GP „Kula“:

- da se o upoznavanju lica sa pravima lica lišenih slobode sačini zapisnik koji će biti potpisan od strane tog lica i policijskog službenika koji ga je sa pravima upoznao;

4.1.15. Generala zapažanja u odnosu na Upravu policije

Materijalni uslovi

U pogledu materijalnih uslova prostorija za zadržavanje, i dalje su prisutni značajni i sistemski nedostaci koji nijesu otklonjeni uprkos ranijim preporukama Zaštitnika kao NPM-a. U velikom broju Odjeljenja bezbjednosti prostorije ne ispunjavaju minimalne standarde za boravak. Kao ključni problemi identifikovani su: nedostatak tekuće vode, nefunkcionalni sanitarni čvorovi, oštećen i dotrajaao mobilijar, nedovoljna prirodna i vještačka osvijetljenost i vlaga. Identifikovani nedostaci su takvi da mogu predstavljati rizik po zdravlje i sigurnost lica lišenih slobode, ali i zaposlenih.

Istovremeno, uočava se trend neujednačenog i sporog unapređenja uslova, uz povremene intervencije koje nijesu dovoljne da uklone strukturne nedostatke. Iako su u određenim jedinicama zabilježena poboljšanja, ona nijesu sistemskog karaktera, već su parcijalna i ograničenog dometa. Istovremeno, ponavljanje istih problema kroz više izvještajnih godina ukazuje na nedovoljnu efikasnost ranije sprovedenih preporuka i potrebu za dugoročnim i planskim pristupom.

U konačnom, NPM ukazuje da je neophodno preći sa *ad hoc* i parcijalnih intervencija na sistemski pristup, koji podrazumijeva planiranu rekonstrukciju i kontinuirano održavanje svih prostorija za zadržavanje, kako bi se obezbijedila ujednačenost standarda i puno poštovanje ljudskih prava lica lišenih slobode.

Pozivanje građana

U odnosu na samo pozivanje građana radi prikupljanja obavještenja u svojstvu građanina, NPM je tokom obilazaka primjetio da se u većini slučajeva realizuje slanjem pisanog poziva, ali da se građani pozivaju i usmenim putem i putem telefona o čemu se najčešće sačinjava službena zabilješka.

I dalje je prisutan problem neujednačene prakse postupanja između različitih Odjeljenja bezbjednosti, naročito u pogledu obavješćavanja građana o njihovim pravima, pozivanja na obavještenje i vođenja evidencija.

Uočeno je da se licima lišenim slobode ne uručuju dosljedno ažurirani informativni listovi o pravima, već se koriste stari obrasci, ili se prava saopštavaju usmeno, bez pisanog traga. Ovakva praksa ne obezbjeđuje sigurnost niti dokaz o tome da su lica zaista upoznata sa svojim pravima, što je u suprotnosti sa standardima Evropskog suda za ljudska prava i CPT-a. Ovakva praksa predstavlja problem i sa stanovišta zaštite procesnih prava i zabrane arbitrarnog postupanja prema licima lišenim slobode.

I dalje se mora suzbijati praksa usmenog saopštavanja prava bez ikakvog pisanog traga, budući da u tom slučaju ne postoji pouzdan dokaz da je lice zaista razumjelo sadržaj svojih prava niti da je informacija pružena blagovremeno. Time se otvara prostor za zloupotrebe i kasnije osporavanje zakonitosti postupanja policije ili drugih organa.

Standardi Evropskog suda za ljudska prava jasno ukazuju da obavješćavanje o pravima mora biti efektivno, a ne samo formalno. Sud u svojoj praksi insistira da lice mora imati stvarnu mogućnost da razumije svoja prava i da ih koristi od prvog trenutka lišenja slobode, posebno pravo na branioca, pravo da obavijesti treće lica i pravo na medicinsku pomoć. Takođe, CPT kontinuirano naglašava da se prava moraju uručivati u pisanoj formi, na jeziku koji lice razumije, uz potvrdu prijema potpisom ili evidentiranjem odbijanja potpisa.

Izostanak uredne dokumentacije ima i šire posljedice po pravnu sigurnost i odgovornost institucija. Takva praksa može dovesti do povreda člana 5 i člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima, koji garantuju pravo na slobodu, sigurnost i pravično suđenje.

Zbog toga je neophodno uspostaviti obavezu dosljednog korišćenja ažuriranih pisanih informativnih listova, standardizovati evidenciju o njihovom uručanju i obezbijediti redovnu kontrolu primjene ove procedure u praksi.

Kada se radi o stranim državljanima, u pojedinim slučajevima uočeno je nepostojanje prevoda ili adekvatnog informisanja na jeziku koji razumiju. Zbog toga je neophodno obezbijediti dostupnost prevedenih informativnih listova, blagovremen pristup kvalifikovanom prevodiocu ili tumaču, kao i uredno evidentiranje da je lice primilo i razumjelo informacije o svojim pravima. Samo takav pristup može garantovati jednak tretman i efektivnu zaštitu prava stranih državljana u postupcima lišenja slobode.

Zaštitnik kao NPM ponavlja da bi trebalo u pogledu saslušanja primijeniti CPT standarde, posebno kada je u pitanju evidentiranje vremena započinjanja i završetka uzimanja obavještenja u svojstvu građanina. Ovo iz razloga što je neophodno precizno utvrditi vremenski interval u kojem lice boravi u prostorijama u svojstvu građanin/ka, radi sprječavanja eventualne zloupotrebe njegovog/nog daljeg zadržavanja, što bi bilo suprotno odredbama Zakonika o krivičnom postupku.⁴

Stoga je neophodno da policijski organi uspostave obaveznu praksu detaljnog evidentiranja svih relevantnih vremenskih podataka tokom uzimanja obavještenja od građana, uz redovnu unutrašnju kontrolu primjene tih procedura. Time se doprinosi pravnoj sigurnosti građana, transparentnosti rada policije i jačanju zaštite od mogućih zloupotreba ovlašćenja.

Iz perspektive Zaštitnika kao NPM-a, posebno je važno da se u praksi očuva jasna granica između dobrovoljnog davanja obavještenja i situacije u kojoj se lice faktički nalazi u položaju sličnom zadržavanju ili ispitivanju osumnjičenog. U tom smislu, od suštinskog je značaja da građanin bude jasno i nedvosmisleno obavješten o tome da nije dužan da daje izjavu, da može prekinuti razgovor u svakom trenutku, kao i da njegovo učešće mora biti zasnovano na dobrovoljnosti.

Elektronsko snimanje

Elektronsko (audio i audiovizuelno) snimanje policijskih saslušanja predstavlja jedan od savremenih mehanizama zaštite ljudskih prava u krivičnom postupku. Njegov značaj ogleda se u sprečavanju zlostavljanja, ali i u obezbjeđivanju pouzdanosti dokaza. Prema standardima CPT-a: saslušanja treba da budu snimana, snimanje treba da obuhvati čitav tok ispitivanja i snimci treba da budu dostupni sudu i odbrani. Ovi standardi proizilaze iz Evropske konvencije o ljudskim pravima, naročito: člana 3 – zabrana mučenja i člana 6 – pravo na pravično suđenje.

Iako je opšte poznato da najveći rizik od zlostavljanja postoji neposredno nakon lišenja slobode i tokom policijskog saslušanja, važeći normativni okvir u Crnoj Gori, uprkos tome što predviđa mogućnost snimanja, u praksi ne obezbjeđuje njegovu dosljednu primjenu, čime se umanjuje pouzdanost ovako prikupljenih podataka i otežava efikasna kontrola zakonitosti postupanja.

Dalje, u pogledu procesa saslušanja, CPT smatra da moraju postojati jasna pravila u pogledu načina na koji se vrši policijsko ispitivanje. Pravila treba, između ostalog, da sadrže sljedeće: obavješćavanje pritvorenika o identitetu (imenu i/ili broju) osoba prisutnih tokom saslušanja; dozvoljenoj dužini trajanja saslušanja; periodima odmora između saslušanja i pauzama tokom saslušanja.(...)Takođe bi trebalo da postoji obaveza sistematskog evidentiranja vremena kad saslušanje počinje i završava, svakog zahtjeva istaknutog od strane pritvorene osobe tokom saslušanja i osoba koje su prisutne tokom svakog saslušanja.

Donošenjem Instrukcije o sprovođenju preporuka CPT-ija sa Planom za njihovu realizaciju, Uprava policije je pokazala namjeru da dodatno unaprijedi praksu i približi je međunarodnim standardima. Ova Instrukcija ima značaj jer detaljnije razrađuje postupanje policijskih službenika, uvodi određene obaveze i rokove za realizaciju preporuka, kao i mjere koje se odnose na unapređenje postupanja prema licima lišenim slobode.

⁴ ("Službeni list Crne Gore", br. 057/09 od 18.08.2009, 049/10 od 13.08.2010, 047/14 od 07.11.2014, 002/15 od 16.01.2015, 035/15 od 07.07.2015, 058/15 od 09.10.2015, 028/18 od 27.04.2018, 116/20 od 04.12.2020, 145/21 od 31.12.2021)- član 259, st. 2;

U cilju usklađivanja sa standardima CPT, neophodno je transformisati snimanje iz procesne mogućnosti u standard postupanja. Praćenje primjene instrukcije ostaje u fokusu Zaštitnika kao NPM-a.

Radnja dovođenja

U odnosu na lica prema kojima se sprovodi policijsko ovlašćenje – radnja dovođenja, Zaštitnik kao NPM ukazuje da je članom 41 Zakona o unutrašnjim poslovima, kao vrsta policijskog ovlašćenja, mjere i radnje propisane, između ostalih, i radnja dovođenja. Članovima 77 i 78 istog Zakona je popisano u kojim slučajevima se ova radnja može primijeniti odnosno na koja lica se ova radnja ne može sprovesti.

NPM je ukazao da je neophodno uvesti jedinstvenu evidenciju na osnovu koje bi se moglo zaključiti koliko puta je ova radnja primjenjena, na osvu koje bi svi podaci bili jasno dostupni za analizu spoljnim nadzornim tijelima. Zaštitnik podsjeća na važnost uspostavljanja standardizovane, jedinstvene evidencije na nivou svih organizacionih jedinica na novou Uprave policije, a koja se odnosi na primjenu policijskog ovlašćenja- radnje dovođenja.

Uprkos ranijim preporukama, evidencije su i dalje fragmentarne, neujednačene i često nepotpune. Uočeno je da se koriste različiti obrasci (npr. samo D1, bez D2 i D3), kao i da se u mnogim slučajevima ne evidentiraju svi relevantni podaci – uključujući vrijeme, datum, pravni osnov, kao i podatke o trajanju postupanja.

Izostanak jedinstvenih registara za pojedine policijske radnje dodatno otežava analizu i sistemsku kontrolu rada Uprave policije.

Evidencije i dosjei za LLS/ZL u dežurnoj službi

Zaštitnik naglašava da pravilno i potpuno dokumentovanje predstavlja jednu od osnovnih garancija zaštite od zlostavljanja i ključni instrument za naknadni nadzor. Evidencije i dosjei uglavnom su vođeni ažurno. Sporadično se dešavalo da nije upisan podatak o ponuđenom obroku, ali ne u mjeri u kojoj je to NPM zaticao prethodno. U pogledu vođenja ovih evidencija preporuke NPM uglavnom su ispoštovane. Ovaj segment pokazuje značajan pomak u odnosu na ranije stanje i može se ocijeniti kao primjer djelimičnog, ali vidljivog institucionalnog napretka u oblasti zaštite prava lica lišenih slobode.

Zaštitnik podsjeća da pravilno i potpuno dokumentovanje nije samo administrativna obaveza, već temeljna garancija zaštite od zlostavljanja i osnovni mehanizam naknadnog nadzora. Upravo zato se kvalitet evidencija u policijskom postupanju direktno povezuje sa nivoom zaštite ljudskih prava i sposobnošću sistema da spriječi zloupotrebe.

Sa stanovišta standarda CPT-a, ovo predstavlja pozitivan pomak, jer CPT posebno insistira na tome da svaka radnja prema licima lišenim slobode mora biti potpuno, precizno i sljedivo dokumentovana. U tom smislu, činjenica da su preporuke uglavnom ispoštovane ukazuje na približavanje prakse međunarodnim standardima.

Evidentiranje upotrebe sredstava prinude

Upotreba sredstava prinude evidentirana je u neznatnom broju slučajeva što ukazuje na uzdržano postupanje policijskih službenika i opredijeljenost da se prinuda koristi samo kada je to nužno. Međutim, i u situacijama kada se radi o ograničenom broju slučajeva, od posebnog značaja je da svaka upotreba sile bude zakonita, nužna, proporcionalna i adekvatno dokumentovana.

Iz dostupnih podataka proizlazi da je fizička sila uglavnom korišćena radi savladavanja otpora, obuzdavanja agresivnog ponašanja, sprečavanja pokušaja bjekstva ili zaštite bezbjednosti službenika i drugih lica. Posebno je važno da upotrijebljena sila traje samo onoliko koliko je neophodno i da ne prelazi granice potrebne za uspostavljanje kontrole nad licem.

Standardi CPT-a i praksa Evropskog suda za ljudska prava zahtijevaju da svaka upotreba sredstava prinude bude detaljno evidentirana, uključujući razloge upotrebe, vrstu primijenjene sile, trajanje, posljedice po lice i eventualnu medicinsku procjenu nakon incidenta. Uredna dokumentacija je ključna kako bi se omogućila kontrola zakonitosti postupanja i spriječila moguće zloupotrebe.

Istovremeno, važno je kontinuirano unapređivati obuku policijskih službenika u oblasti deeskalacije konflikta, komunikacijskih vještina i proporcionalne primjene sile, kako bi se fizička prinuda koristila isključivo kao krajnja mjera. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti zaštiti ranjivih kategorija lica, uključujući osobe sa mentalnim smetnjama, maloljetnike i lica pod dejstvom alkohola ili psihoaktivnih supstanci.

Transparentno evidentiranje i kontrola upotrebe sredstava prinude predstavljaju važan element zaštite ljudskih prava, ali i zaštite samih policijskih službenika od neosnovanih navoda o nezakonitom postupanju.

Ljekarski pregledi

Zaštitnik kao NPM je ponovio ranije datu preporuku da se ljekarski pregledi u odjeljenjima bezbjednosti moraju sprovoditi na način što će se omogućiti najveći mogući stepen privatnosti odnosno povjerljivosti odnosa pacijent – ljekar, odnosno, minimalno, da se taj pregled obavlja van slušnog polja službenika.

Obavljanje ljekarskih pregleda u prisustvu policijskih službenika ili unutar njihovog slušnog polja može ozbiljno ugroziti slobodu komunikacije između lica i medicinskog osoblja. U takvim okolnostima lice često nije spremno da otvoreno govori o svom zdravstvenom stanju, eventualnim povredama, psihičkim tegobama ili navodima o neprimjerenom postupanju policijskih službenika, iz straha od posljedica ili nepovjerenja u povjerljivost postupka. Time se dovodi u pitanje svrha samog pregleda i mogućnost pravovremenog otkrivanja eventualnih povreda ili znakova zlostavljanja.

Standardi CPT-a, jasno propisuju da se medicinski pregledi lica lišenih slobode moraju obavljati van vidnog i slušnog polja policijskih službenika, osim u izuzetnim slučajevima kada ljekar procijeni da je to neophodno. Ovakav pristup ima dvostruku funkciju — štiti pravo na privatnost i medicinsku tajnu, ali istovremeno predstavlja i važan mehanizam prevencije torture i drugih oblika zlostavljanja.

Zbog toga je neophodno da nadležni organi obezbijede odgovarajuće prostorne i organizacione uslove kako bi se ljekarski pregledi u svim odjeljenjima bezbjednosti obavljali uz puno poštovanje privatnosti, povjerljivosti

i profesionalne nezavisnosti medicinskog osoblja. Time se jača zaštita prava lica lišenih slobode, unapređuje povjerenje u institucije i doprinosi efikasnijoj prevenciji zlostavljanja i nehumanog postupanja.

Uslovi za rad policijskih službenika

U gotovo svim analiziranim organizacionim jedinicama evidentan je dugotrajan i izražen problem nedovoljnog broja policijskih službenika u odnosu na sistematizovana radna mjesta, što predstavlja izazov za efikasno, zakonito i profesionalno obavljanje policijskih poslova. Posebno zabrinjava činjenica da je, pored kadrovskog deficita, prisutna i nepovoljna starosna struktura zaposlenih, koja dodatno opterećuje postojeće kapacitete i ukazuje na potrebu dugoročnog i planskog kadrovskog obnavljanja službe.

Kontinuirani nedostatak kadra neminovno utiče na povećanje obima posla po službeniku, produženo radno angažovanje, odnosno učestalost prekovremenog rada i smanjene mogućnosti za odmor i profesionalnu rehabilitaciju. U takvim okolnostima povećava se rizik od profesionalnog iscrpljivanja, pada koncentracije i smanjene otpornosti na stres, što može imati direktne posljedice ne samo po zdravlje policijskih službenika, već i po kvalitet i zakonitost njihovog postupanja prema građanima i licima lišenim slobode.

U tom kontekstu posebno Zaštitnik kao NPM u kontinuitetu, ukazuje na potrebu uspostavljanja funkcionalnog sistema zdravstvene i psihološke podrške policijskim službenicima. Međutim, činjenica da se redovni ljekarski pregledi i dalje ne realizuju sistematski predstavlja institucionalni propust, posebno imajući u vidu specifičnost i visok nivo psihofizičkog opterećenja policijskog poziva.

Standardi CPT-a jasno ukazuju da dobrobit i psihofizičko stanje policijskih službenika predstavljaju važan element prevencije zlostavljanja i nehumanog postupanja. Profesionalno osposobljen i psihološki podržan službenik ima veću sposobnost kontrole stresa, primjene proporcionalne sile i poštovanja ljudskih prava u svakodnevnom radu.

Stoga je neophodno da nadležni organi bez daljeg odlaganja uspostave održiv i funkcionalan sistem zdravstvene i psihološke zaštite policijskih službenika, koji bi obuhvatio redovne ljekarske i psihološke preglede, kontinuiranu stručnu podršku, krizne intervencije nakon traumatskih događaja, programe prevencije sagorijevanja i mehanizme povjerljivog savjetovanja. Takav sistem ne predstavlja samo pitanje zaštite prava zaposlenih, već i važan preduslov profesionalnog, humanog i zakonitog postupanja policije u demokratskom društvu.

4.2. UPRAVA ZA IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA – zatvori

4.2.1. Zatvor u Bijelom Polju

Tim NPM-a je 17.06., 08.09. i 09.10.2025. godine obavio je obilazak Zatvora u Bijelom Polju tokom kojeg su sagledani položaj i tretman pritvorenih i zatvorenih lica, materijalni uslovi u kojima borave i zdravstvena zaštita.

Tokom prvog obilaska evidentirano je 102 pritvorena lica, potom 117, dok je tokom trećeg obilaska njihov broj iznosio 107, pri čemu je na izdržavanju kazne zatvora u junu bilo 465 lica, a u oktobru boravilo svega 26 lica, što ukazuje na izražen porast pritiska u segmentu pritvora, usljed čega su, iako su smještajni kapaciteti

formalno povećani, pojedine prostorije adaptirane u smještajne i opremljene krevetima kako bi se odgovorilo na povećan broj pritvorenika.

Fotografija - jedna od neuslovnih smještajnih soba, izrazito uska i prenatrpana, sa minimalnim životnim prostorom.



Osnovna zapažanja:

Nakon obavljenog monitoringa zapažamo da su materijalni uslovi smještaja neujednačeni i u dijelu smještajnih jedinica ne dostižu minimum standarda. Prenatrpanost, ograničen životni prostor, neadekvatna ventilacija i adaptacija prostorija koje prvobitno nisu bile namijenjene za smještaj lica lišenih slobode ukazuju na strukturne nedostatke koji mogu imati negativan uticaj na fizičko i mentalno zdravlje. Usljed povećanog broja pritvorenih lica, dio prostora koji je bio predviđen za rekreativne aktivnosti privremeno je stavljen van funkcije, zbog čega zatvorenici u periodu od nekoliko mjeseci nisu imali mogućnost korišćenja sadržaja poput stonog tenisa, tertane i slično. Iako je evidentno da zatvorske vlasti ulažu napore u organizacionom i tehničkom smislu kako bi odgovorile na izazove svakodnevnog funkcionisanja ustanove, prekomjeran pritisak usljed povećanog broja pritvorenih lica direktno utiče na uslove smještaja. Zaštitnik kao NPM ponavlja da je neophodno obezbijediti ujednačene, funkcionalne i standardima usklađene uslove smještaja.

Realizacija tretmanskih aktivnosti sa ciljem resocijalizacije trebala bi imati kontinuitet u primjeni. Tretmanski rad je nedovoljno razvijen, fragmentaran i ograničenog obuhvata, te se ključne resocijalizacijske aktivnosti sprovode sporadično, bez jasne sistematičnosti i individualizacije. Izostanak kontinuiteta i ciljanih programa umanjuje resocijalizacijsku funkciju izvršenja kazne i otežava pripremu lica lišenih slobode za povratak u zajednicu. Neophodno je unaprijediti tretman kroz planski, individualno prilagođen i multidisciplinarni pristup, sa posebnim naglaskom na obrazovne, radno-okupacione i psihosocijalne programe, kao i na razvoj unutrašnje postpenalne pomoći.

U odnosu na zdravstvenu zaštitu ponavljamo da je dosljedna primjena standarda Istanbulske protokole od suštinskog je značaja za prevenciju mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, kao i za efikasnu zaštitu prava lica lišenih slobode. Nedostaci u medicinskoj dokumentaciji, tj. izostanak fotografske evidencije povreda kada je to indicirano, ukazuju na potrebu za unapređenjem prakse

dokumentovanja u skladu sa međunarodnim standardima. Potpuna, precizna i objektivna medicinska dokumentacija predstavlja ključni mehanizam transparentnosti, odgovornosti i pravne sigurnosti, te je neophodno obezbijediti da zdravstvena služba dosljedno primjenjuje principe i smjernice Istanbulskog protokola u svim relevantnim situacijama.

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM ponavlja preporuku Zatvoru u Bijelom Polju:

- da u slučajevima evidentiranja povreda, medicinski karton obavezno sadrži i foto dokumentaciju istih;
- da se tretmanski rad unaprijedi sprovođenjem rehabilitacijskih radionica sa jasno definisanim programima rada.

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke Zatvoru u Bijelom Polju:

- da se u okviru raspoloživih kapaciteta, preispita raspored smještaja i opremljenost soba, te preduzme konkretne mjere kako bi se obezbijedili ujednačeni minimalni uslovi boravka u svim smještajnim prostorijama.

4.2.2. Uprava za izvršenje krivičnih sankcija – Istražni zatvor

NPM je u više navrata - april, maj, oktobar 2025. godine realizovao obilaske Istražnog zatvora u Spužu. U fokusu bile dvije teme – materijalni uslovi i režim u Istražnom zatvoru i prenatrpanost kao kontinuirani problem.

Kao i prethodne godine, broj pritvorenih lica na nivou Uprave tokom 2025. godine kretao se i do 700. Kapacitet zgrade Istražnog zatvora je 292 mjesta, ali su za potrebe Istražnog zatvora obezbjeđena mjesta u Zatvoru za kratke kazne, a dio bude premješten u Istražni zatvor u Bijelom Polju.

Fotografija – uslovi za boavak maloljetnika u Istražnom zatvoru bili su loši



Osnovna zapažanja:

Obilaskom Istražnog zatvora tim NPM je zabilježio da prenatrpanost i dalje predstavlja jedan od najizraženijih i najsloženijih problema, sa direktnim negativnim uticajem na uslove boravka, ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu i ukupnu dobrobit pritvorenih lica. Iako su pritvorenici u većem broju iskazali zadovoljstvo odnosom i postupanjem osoblja, kao i kvalitetom ishrane, evidentno je da hronični nedostatak prostora, ograničen boravak na svježem vazduhu i opterećen režim boravka značajno umanjuju kvalitet života u pritvoru, doprinose povećanom nivou stresa i stvaraju dodatni rizik od međusobnih konflikata.

Posebnu zabrinutost izazivaju uslovi boravka maloljetnika, koji zbog svoje uzrasne i psihosocijalne ranjivosti zahtijevaju pojačanu zaštitu i primjerenije uslove smještaja.

Zatečeno stanje ukazuje da su prostorije predviđene za maloljetnike u lošem stanju u pogledu materijalnih uslova, sa dotrajalim namještajem, neadekvatnim ležajevima, lošim osvjetljenjem i zapuštenim sanitarnim čvorovima, koji u pojedinim slučajevima predstavljaju i bezbjednosni rizik. Evidentirani su primjeri nedovoljne socijalne interakcije, uključujući slučaj u kojem je maloljetnik boravio sam u sobi u trajanju od približno dva dana. Iako se ne radi o dugotrajnoj izolaciji, Zaštitnik kao NPM podsjeća da bi trebalo da budu izuzetne, rijetke i strogo opravdane konkretnim razlozima. CPT jasno naglašava da se odvajanje maloljetnika ne smije primjenjivati rutinski, već isključivo u krajnje neophodnim okolnostima, uz obezbijeđen odgovarajući ljudski kontakt, pojačan nadzor i pristup aktivnostima. Čak i kratkotrajni periodi boravka bez socijalne interakcije mogu negativno uticati na psihosocijalno stanje, zbog čega je neophodno da se ovakve prakse svedu na minimum i dosljedno usklade sa standardima zaštite prava djece lišene slobode. Nalazi NPM-a ukazuju na potrebu hitnog unapređenja uslova boravka maloljetnika u pritvoru, u skladu sa međunarodnim standardima i principom najboljeg interesa djeteta.

Zaštitnik kao NPM ponovo ukazuje na neophodnost sistemskog smanjenja broja pritvorenih lica kroz širu i dosljedniju primjenu alternativnih mjera lišenja slobode, kao i na potrebu unapređenja materijalnih uslova u pritvorskim prostorijama. Istovremeno, neophodno je u potpunosti sprovesti preporuke Evropskog komiteta za prevenciju torture (CPT), posebno u dijelu koji se odnosi na obezbjeđivanje minimalnih standarda u pogledu raspoloživog prostora, higijene i zdravstvene zaštite. Samo kroz ovakve mjere moguće je osigurati da se pritvor sprovodi na human i dostojanstven način, uz puno poštovanje osnovnih prava lica lišenih slobode, a naročito senzibilnih kategorija, uključujući maloljetnike.

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije datu preporuku:

- da se obezbjede jednaki ili približno jednaki materijalni uslovi za sva pritvorena lica, očuvan i funkcionalan mobilijar – kreveti, dušeci;
- da se ulože dodatni napor u pogledu usklađivanja kvadrature soba u kojem borave pritvorenici sa ranije citiranim CPT standardom

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke Upravi za izvršenje krivičnih sankcija:

- da se maloljetničke sobe u Istražnom zatvoru humanizuju - opreme odgovarajućim mobilijarom, da se zamijene polomljene pločice i sanitarije.

4.2.3. Uprava za izvršenje krivičnih sankcija – zatvor za maloljetnike

NPM je u mart i decembar 2025. godine realizovao obilaske zatvora za maloljetnike.

Osnovna zapažanja:

U radu sa maloljetnicima na izdržavanju kazne, individualizacija tretmana predstavlja osnovni princip postupanja. Ona podrazumijeva sistematsku procjenu ličnosti, potreba i rizika svakog maloljetnika, te planiranje i sprovođenje individualnog programa rada, usklađenog sa njegovim razvojnim karakteristikama i resocijalizacionim ciljevima.

Prema podacima koji su predočeni NPM-u pogrami tretmana formalno su uspostavljeni kroz individualne programe tretmana koji je prilagođen u najvećoj mogućoj mjeri ličnosti maloljetnika. Međutim, tokom obilaska i uvida u praksu stečen je utisak da se takvi programi ne primjenjuju dosljedno i u punom kapacitetu. Iako su individualni planovi prisutni u dokumentaciji, njihova realizacija u svakodnevnom radu nije uvijek jasno vidljiva, niti su aktivnosti u dovoljnoj mjeri konkretizovane, mjerljive i prilagođene specifičnim potrebama svakog maloljetnika. Zaštitnik kao NPM podsjeća da nedostatak kontinuiranih i jasno strukturisanih aktivnosti umanjuje puni efekat resocijalizacije i otežava dosljednu primjenu individualnih planova tretmana.

Tokom obilaska uočena je pojava učestalih napetosti među maloljetnicima, koje se mogu dovesti u vezu ne samo sa nedovoljno strukturisanim dnevnim aktivnostima i ograničenim mogućnostima za konstruktivno korišćenje vremena, već i sa razvojnim karakteristikama ove populacije. Maloljetnici koji se nalaze na izdržavanju kazne često pokazuju impulsivnost, niži prag tolerancije na frustraciju, nedovoljno razvijene socijalne vještine i otežanu kontrolu emocija, što u uslovima zatvorenog sistema dodatno pojačava rizik od međusobnih tenzija. Upravo zbog toga je od presudne važnosti obezbijediti jasnu strukturu dana, predvidiv raspored aktivnosti i kontinuirano angažovanje kroz obrazovne, savjetodavne i sportske sadržaje, kako bi se smanjio prostor za konflikte i podstaklo usvajanje prosocijalnih obrazaca ponašanja.

Službenici obezbjeđenja koji postupaju prema maloljetnicima moraju proći posebne i kontinuirane edukacije za rad sa ovom populacijom, koje obuhvataju razvojne specifičnosti adolescenata, tehnike komunikacije, prevenciju konflikata i nenasilnu deeskalaciju, pri čemu je na ovu obavezu ukazivano i u ranijim izvještajima, ali bez vidljivog sistemskog unapređenja u praksi.

Posebnu pažnju NPM je poklonio i uslovima rada tretmanskim radnika. Uočeni izazovi u pogledu ograničenog prostora za rad, dominantnog bezbjednosnog pristupa i nedostatka adekvatne podrške predstavljaju dodatne faktore pritiska. Većina paviljona i dalje ne raspolaže prostorijama prilagođenim individualnim i grupnim tretmanskim aktivnostima, a kontinuirane obuke i stručna podrška za osoblje su vrlo ograničene. Ovakvi uslovi dodatno otežavaju kvalitetan tretman i resocijalizaciju maloljetnika, povećavaju profesionalnu frustraciju kadra i rizik od sagorijevanja, te smanjuju efikasnost sprovođenja individualnih planova tretmana. Osiguranje adekvatnog prostora, redovne obuke i institucionalne podrške predstavlja preduslov za efikasno i kontinuirano sprovođenje tretmanskih aktivnosti.

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije date preporuke:

- dodatno edukovati službenike obezbjeđenja za rad sa maloljetnicima;
- maloljetnicima omogućiti kontinuiran i sistematski program obrazovanja, sporta, profesionalne obuke, rekreacije i druge aktivnosti;
- raditi na uspostavljanju sistema kontinuirane društvene podrške i saradnje u procesu rehabilitacije maloljetnika.

4.2.4. Generalna zapažanja u odnosu na UIKS

Generalna zapažanja ukazuju da se Uprava za izvršenje krivičnih sankcija Crne Gore (UIKS) i dalje suočava sa ozbiljnim i dugotrajnim strukturnim problemima koji značajno utiču na prava i uslove boravka lica lišenih slobode, ali i na funkcionisanje samog sistema. Posebno zabrinjava činjenica da prenatrpanost više ne predstavlja povremeni izazov, već hronično stanje koje direktno utiče na gotovo sve segmente izvršenja pritvora i kazne zatvora.

Podatak da je broj pritvorenih lica tokom 2025. godine dostizao oko 700,⁵ iako su kapaciteti Istražni zatvor Podgorica projektovani za 292 mjesta, jasno ukazuje na ozbiljnu disproporciju između postojećih kapaciteta i stvarnih potreba sistema. Takva prenatrpanost ne utiče samo na smještajne uslove, već proizvodi čitav niz negativnih posljedica — od smanjenog životnog prostora i ograničenog kretanja, do pogoršanja higijenskih uslova, povećanog stresa, tenzija i bezbjednosnih rizika među pritvorenim licima.

Posebno zabrinjava činjenica da se problem prenatrpanosti pokušava prevazilaziti improvizovanim i privremenim rješenjima, poput preraspodjele pritvorenika u druge ustanove ili adaptacije prostorija koje nijesu projektovane za smještaj lica lišenih slobode. Iako takve mjere mogu kratkoročno ublažiti pritisak na sistem, one ne predstavljaju održivo rješenje i mogu dodatno negativno uticati na kvalitet uslova boravka i ostvarivanje prava pritvorenika.

NPM je u više navrata kroz izvještaje ukazivao na navedenu problematiku, te podsjećao i na stav CPT-a da će „sve službe i aktivnosti unutar zatvora trpjeti štetu ukoliko se taj zatvor mora pobrinuti za veći broj zatvorenika nego što je predviđeno; ukupni kvalitet života u toj ustanovi biće pogoršan, možda čak i u značajnoj mjeri. Stepenn prenatrpanosti u nekom zatvoru ili u nekom njegovom dijelu može biti toliki da je već po sebi neljudski ponižavajući sa fizičke tačke gledišta. Veliki broj pritvorenih lica godinama unazad predstavlja teret za Istražni zatvor, ali i finansijski teret po državu, te bi više trebalo pribjegavati alternativnim sankcijama“.⁶

Materijalni uslovi boravka i dalje su neujednačeni i u pojedinim segmentima zabrinjavajući. Ograničen životni prostor, neadekvatna ventilacija, dotrajaao mobilijar i korišćenje neprilagođenih prostorija ukazuju na dugogodišnje nedovoljno ulaganje u infrastrukturu. Posebno zabrinjava stanje u dijelu namijenjenom maloljetnicima, gdje loši higijenski i smještajni uslovi, neadekvatni ležajevi i zapušteni sanitarni čvorovi mogu imati ozbiljne posljedice po zdravlje, bezbjednost i dostojanstvo djece lišene slobode. Maloljetnici predstavljaju posebno ranjivu kategoriju i prema međunarodnim standardima moraju uživati pojačan nivo

⁵ https://www.ombudsman.co.me/docs/1776061932_izvjestaj_31.03.2026.pdf

⁶ https://www.ombudsman.co.me/docs/1776061932_izvjestaj_31.03.2026.pdf, str.243.

zaštite i uslove prilagođene njihovom uzrastu i razvojnim potrebama. Posebno zabrinjavaju navodi o nedovoljnoj socijalnoj interakciji maloljetnika u pritvoru, uključujući periode bez kontakta sa drugim licima. Takve okolnosti mogu negativno uticati na emocionalni i psihološki razvoj maloljetnika i nijesu u skladu sa principima maloljetničkog pravosuđa, koji zahtijevaju pristup zasnovan na rehabilitaciji, obrazovanju i socijalizaciji, a ne isključivo na restrikciji i bezbjednosti.

Dodatni problem predstavlja ograničen i pasivan režim boravka, naročito u pritvorskim jedinicama. Dugotrajno zadržavanje u zatvorenim prostorima, uz nedostatak aktivnosti, rekreacije i kvalitetnog boravka na otvorenom, može imati ozbiljne posljedice po mentalno zdravlje pritvorenika. Ovakvi uslovi doprinose osjećaju izolacije, frustracije i psihološke iscrpljenosti, a u određenim slučajevima mogu povećati rizik od konflikata, samopovređivanja i drugih bezbjednosnih incidenata.

Zdravstvena zaštita, posebno u segmentu mentalnog zdravlja i tretmana zavisnosti, i dalje zahtijeva sistemsko jačanje, uključujući bolju integraciju sa javnim zdravstvenim sistemom, povećanje dostupnosti specijalističkih usluga i razvoj sveobuhvatnih programa liječenja. Istovremeno, pozitivni primjeri, poput programa testiranja i liječenja zaraznih bolesti, pokazuju da su pomoci mogući uz adekvatnu organizaciju i međuinstitucionalnu saradnju. Konačno, oblast tretmana i reintegracije zatvorenika ukazuje na potrebu za većom individualizacijom pristupa, jačanjem stručnih kapaciteta i razvojem postpenalne podrške. Resocijalizacija ne smije ostati formalni cilj, već mora biti suštinski integrisana u svakodnevnu praksu sistema izvršenja krivičnih sankcija. Dalji napredak zahtijeva koordinisano djelovanje svih nadležnih organa, jasno opredjeljenje za reforme i kontinuirano praćenje sprovođenja preporuka, kako bi se obezbijedio sistem koji u potpunosti poštuje ljudska prava i dostojanstvo svakog pojedinca.”⁷

U dijelu tretmanskog rada evidentno je da postoje ozbiljna ograničenja u realizaciji resocijalizacijskih aktivnosti. Činjenica da jedan realizator tretmana radi sa grupama od 50 do 60 lica jasno pokazuje da sistem nema dovoljno stručnih kapaciteta za individualizovan pristup. U takvim okolnostima formalno postojanje individualnih planova tretmana često ostaje bez stvarne i dosljedne primjene u praksi.

Nedostatak kontinuiranih obrazovnih, radno-okupacionih i psihosocijalnih programa umanjuje mogućnost stvarne rehabilitacije i pripreme za reintegraciju u društvo nakon izlaska iz zatvora. Posebno je važno što Zaštitnik insistira na razvoju multidisciplinarnog i individualizovanog pristupa tretmanu, jer savremeni penološki standardi jasno ukazuju da svrha izvršenja kazne ne može biti samo izolacija, već i resocijalizacija i smanjenje rizika od povrata.

U izvještajnom periodu sačinjen je Protokol za prevenciju samoubistva u zatvorima, sa ciljem unapređenja zaštite života i mentalnog zdravlja lica lišenih slobode i uspostavljanja jasnih procedura za postupanje u situacijama povećanog rizika od suicidalnog ponašanja. Protokol predstavlja važan mehanizam za sistematsko prepoznavanje i procjenu rizika od samoubistva, kao i za koordinisano postupanje svih službi koje učestvuju u radu sa zatvorenicima/cama. Dokument predviđa mjere rane identifikacije osoba u riziku, kontinuirano praćenje njihovog psihičkog stanja i obezbjeđivanje odgovarajuće stručne podrške. Poseban značaj dat je procjeni psihičkog stanja prilikom prijema u ustanovu, budući da međunarodna iskustva pokazuju da je upravo period neposredno nakon lišenja slobode jedan od najrizičnijih za pojavu suicidalnog ponašanja. Protokol takođe predviđa kontinuirano praćenje psihološkog stanja zatvorenika/ca tokom boravka u ustanovi, kao i jasne procedure za postupanje u kriznim situacijama. Takođe, CPT u svojim standardima

⁷ https://www.ombudsman.co.me/docs/1776061932_izvjestaj_31.03.2026.pdf, str.243.

ukazuje da je prevencija samoubistva jedan od ključnih elemenata zaštite života u zatvorima, te da zahtijeva sistematski pristup koji uključuje procjenu rizika, adekvatnu zdravstvenu podršku i obučeno osoblje. Primjena Protokola može doprinijeti pravovremenom prepoznavanju rizičnih situacija, boljoj koordinaciji između različitih službi u zatvorskom sistemu i adekvatnijem odgovoru na potrebe zatvorenika/ca, čime se jača zaštita njihovog života, zdravlja i dostojanstva.”⁸

Istovremeno, izvještaj opravdano ukazuje i na težak položaj zaposlenih u sistemu. Nedostatak kadra, ograničeni prostorni uslovi, dominantno bezbjednosni pristup i izostanak kontinuirane stručne podrške stvaraju visok nivo profesionalnog opterećenja, posebno među tretmanskim osobljem. U takvim okolnostima povećava se rizik od profesionalnog sagorijevanja, demotivacije i smanjenja kvaliteta rada, što posredno utiče i na odnos prema licima lišenim slobode.

Sve navedeno potvrđuje da su problemi u okviru UIKS-a sistemske prirode i da zahtijevaju dugoročne, strateške i koordinisane mjere države. Pored ulaganja u infrastrukturne kapacitete, neophodno je razvijati alternativne mjere lišenja slobode, jačati stručne službe, unaprijediti tretmanske programe i obezbijediti adekvatnu podršku zaposlenima. Bez takvog pristupa postoji ozbiljan rizik da prenatrpanost i loši uslovi nastave da proizvode negativne posljedice po ljudska prava, bezbjednost i ukupnu funkcionalnost zatvorskog sistema.

4.3 JAVNE ZDRAVSTVENE USTANOVE - psihijatrijska odjeljenja

4.3.1. Odsjek za psihijatriju Opšte bolnice u Nikšiću

Tim NPM obišao je odsjek za psihijatriju 15.10.2025. godine.

Imajući u vidu da su standardi koji uređuju položaj i postupanje prema osobama sa mentalnim teškoćama u rezidencijalnim ustanovama jasno definisani kroz međunarodne, regionalne i nacionalne instrumente, Zaštitnik kao NPM kontinuirano naglašava da ova kategorija lica zahtijeva poseban stepen zaštite i pažnje, naročito iz ugla prevencije torture i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja. Lica koja su na bolničkom liječenju sa problemima mentalnog zdravlja, kao izrazito ranjiva grupa, moraju biti tretirani humano, uz puno poštovanje njihovog dostojanstva, autonomije i integriteta, uz primjenu najmanje restriktivnih mjera i adekvatnih terapijskih pristupa. U tom kontekstu, NPM posebnu pažnju posvećuje uslovima smještaja, primjeni mjera ograničenja, kvalitetu zdravstvene zaštite i postojanju efektivnih mehanizama nadzora, ukazujući da svako odstupanje od ovih standarda može predstavljati povećan rizik od nehumanog postupanja.

Osnovna zapažanja:

Odsjek za psihijatriju Opšte bolnice Nikšić funkcioniše u uslovima koji su, u pogledu boravka i odnosa prema pacijentima, ocijenjeni kao dobri i humani, uz vidljivo zalaganje zaposlenih da se, u okviru postojećih kapaciteta, obezbijedi kvalitetna zdravstvena zaštita.

Istovremeno, kontinuirani problem predstavlja izražen nedostatak kadra, s obzirom na to da kadrovsko jačanje Odsjeka nije realizovano u skladu sa važećim Aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih

⁸ https://www.ombudsman.co.me/docs/1776061932_izvjestaj_31.03.2026.pdf

mjesta. Nedovoljan broj ljekara, medicinskih sestara/tehničara i zdravstvenih saradnika direktno utiče na obim, dostupnost i kontinuitet pojedinih zdravstvenih i terapijskih usluga, uključujući ambulantne preglede, dijagnostičke procedure i multidisciplinarni pristup liječenju.

Iako je u odnosu na prethodni monitoring formalno registrovano određeno unapređenje u organizovanju radno-okupacionih aktivnosti, NPM konstatuje da se ove aktivnosti ne sprovedu u kontinuitetu niti u obimu koji bi se mogao smatrati stvarnim pomakom u terapijskoj praksi. Radno-okupaciona terapija se trenutno realizuje isključivo dva puta sedmično, utorkom i četvrtkom. Sporadično sprovođenje radno-okupacionih aktivnosti, iako pozitivno kao inicijativa, ne može se smatrati suštinskim unapređenjem, već prije pokazateljem ograničenih mogućnosti odjeljenja usljed nedostatka stručnog kadra.

Kadrovski deficit dovodi i do toga da se ne održavaju terapijske zajednice. Terapijska zajednica ima ključnu ulogu u podsticanju komunikacije, razvoja socijalnih vještina, osjećaja pripadnosti i aktivnog učešća pacijenata u procesu liječenja. Njeno izostajanje može dovesti do pasivizacije pacijenata, smanjene uključenosti u terapijski proces i ograničenih mogućnosti za razvoj međusobne podrške i konstruktivnog rješavanja konflikata.

U skladu sa standardima Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja (CPT), psihijatrijske ustanove ne smiju se svoditi isključivo na medikamentozno liječenje i nadzor, već moraju obezbijediti sveobuhvatan terapijski program koji uključuje individualne i grupne terapijske aktivnosti. CPT u svojim opštim izvještajima⁹ naglašava da pacijentima treba omogućiti strukturisan dnevni program, koji obuhvata terapijske zajednice, radno-okupacionu terapiju i druge oblike psihosocijalnog tretmana, kako bi se spriječila pasivnost i osigurao humani i djelotvorni tretman.

Pregledom listova fiksacije, tim NPM-a utvrdio je nepravilnosti u njihovom vođenju, koje se ogledaju u neažurnom i nepotpunom unosu podataka, kao i u nemogućnosti pouzdanog utvrđivanja trajanja primijenjenih mjera fiksacije. Evidentirano je da na pojedinim listama nijesu upisani ključni podaci, uključujući tačno vrijeme početka i prestanka fiksacije, dok su u pojedinim slučajevima zabilježeni vitalni parametri pacijenata tek nakon više sati, bez jasnog naznačenja da je fiksacija okončana. Ovakva dokumentacija upućuje na mogućnost primjene produženih fiksacija bez adekvatnog nadzora i kontrole, što predstavlja ozbiljan rizik od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i nije u skladu sa profesionalnim standardima i CPT preporukama¹⁰ o strogoj, vremenski ograničenoj i transparentnoj primjeni restriktivnih mjera.

Kao i prethodnih puta utvrđeno je da pacijenti na bolničkom liječenju na Odsjeku psihijatrije O.B. Nikšić nemaju mogućnost svakodnevnog boravka na svježem vazduhu. Iako su svi hospitalizovani na dobrovoljnoj osnovi ("dobrovoljna hospitalizacija") de facto su lišeni slobode, obzirom da su vrata odjeljenja zaključana, ulaz i izlaz na odjeljenje je kontrolisan od strane osoblja, a otpust sa Odsjeka moguć jedino uz saglasnost ljekara. Deficit kadra odražava se i na ovu vrstu aktivnosti -osoblje nije u mogućnosti da im organizuje svakodnevni boravak na svježem vazduhu van odjeljenja.

⁹ CPT/Inf (2002) 1 – "The CPT standards"

¹⁰ Period upotrebe sredstava mehaničkog obuzdavanja i izdvajanje trebaju biti što je moguće kraći (obično se radi o minutama umjesto satima), i uvijek bi se trebao okončati kada su prestali postojeći razlozi za njihovu upotrebu, CPT/Inf(2017)6

Odsjek za psihijatriju nema pisani informator (brošuru) koja bi bila dostupna pacijentima i članovima njihovih porodica u cilju upoznavanja sa kućnim redom Odsjeka, pravima tokom boravka i liječenja na Odsjeku, mogućnostima i postupcima za ulaganje žalbi.

Značajnija zapažanja o pacijentima u toku smjene upisuju medicinske setre/tehničari u knjigu dežurstva, a postoji i posebna sveska o incidentnim situacijama na odjeljenju, kojih je ove godine ubilježeno šest. NPM je podsjetio da Registar incidenata predstavlja ključan alat za analizu uzroka i okolnosti nastanka incidentnih situacija, što omogućava preduzimanje preventivnih mjera i unapređenje organizacije rada na odjeljenju. Redovno i precizno vođenje ove evidencije doprinosi ranom prepoznavanju obrazaca ponašanja, boljoj procjeni rizika i pravovremenom prilagođavanju terapijskih i bezbjednosnih mjera, u skladu sa kliničkom procjenom psihijatra.

U vrijeme posjete na Odsjeku za psihijatriju nije se realizovalo nijedno kliničko ispitivanje koje podrazumijeva uključivanje bivših ili sadašnjih klijenata Odsjeka.

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije date preporuke:

- sačiniti Individualni plan liječenja i rehabilitacije za svakog pacijenta u skladu sa saznadradima i uložiti u istoriju bolesti ;
- ojačati kadrovske kapacitete Odjeljenja u skladu sa Aktom o sistematizaciji;
- izraditi brošuru-informator za pacijente i o mogućnosti ostvarivanja kontakta sa Zaštitnikom prava pacijenata i institucijama koje se bave zaštitom prava pacijenata.

Zaštitnik kao NPM upućuje sljedeće preporuke Odsjeku za psihijatriju Nikšić:

- obezbjediti multidisciplinarni pristup liječenju i izradi individualnih planova liječenja u skladu sa standardima;
- precizno dokumentovanje u vezi sa primjenom mjera fiksacije, uz striktno poštovanje principa krajnje nužde, vremenskog ograničenja i kontinuiranog nadzora.

4.3.3. Odjeljenje za psihijatriju Opšte bolnice u Bijelom Polju

Nacionalni mehanizam za prevenciju torture, obavio obilazak Odjeljenja za psihijatriju Opšte bolnice u Bijelom Polju 25.04.2025. godine.

Osnovna zapažanja:

Opšti utisak tima NPM-a nakon obavljenog monitoringa je da su uslovi za boravak pacijenata na Odjeljenju psihijatrije u Bijelo Polju dobri i humani. Odjeljenje je uredno, čisto, a proširenje smještajnih kapaciteta unaprijedilo je uslove boravka.

Fotografija – jedna od soba za smještaj pacijenata



Jedan od uočenih problema odnosi se na produžene hospitalizacije pacijenata, koje u pojedinim slučajevima traju i po više mjeseci. Ovakve situacije najčešće se odnose na pacijente sa izraženom socijalnom problematikom, kod kojih se po završetku akutnog liječenja ne pronalazi adekvatno rješenje za premještaj u odgovarajuću socijalnu ustanovu. Ovakva praksa koja dovodi do produženog boravka pacijenata u bolnici, suprotna je principu najmanje restriktivnog tretmana i racionalnog korišćenja bolničkih kapaciteta. Ovakva praksa ukazuje nam na širi društveni problem koji se ogleda u činjenici da porodice često nisu spremne ili nisu u mogućnosti da preuzmu brigu o oboljelim članu nakon završetka bolničkog liječenja. Istovremeno, država još uvijek nema uspostavljen adekvatan sistem zbrinjavanja i podrške osobama sa mentalnim smetnjama nakon otpusta iz bolnice, što dovodi do situacija u kojima pacijenti ostaju hospitalizovani duže nego što je medicinski opravdano.

Zaštitnik kao NPM je i u prethodnim izvještajima ukazivao na važnost sprovođenja radno okupacionih aktivnosti. Odjeljenje sada ima kvalifikovanog radnog terapeuta, uočeni su pozitivni pomaci u razvoju radno-okupacionih terapijskih aktivnosti, unapređenju prostora i organizaciji određenih segmenata rada. Međutim, ovaj segment liječenja i dalje zahtijeva dodatno unapređenje, kako bi se radno-okupaciona terapija u potpunosti integrisala u svakodnevni terapijski program i postala sastavni dio individualnih planova liječenja pacijenata.

Potrebno je da Odjeljenje posjeduje poseban registar za evidenciju primjene fizičke sile, izolacije i ograničenja kretanja koji će biti dostupan ukoliko se javi potreba za primjenom ovih mjera, ali opremu koja i dalje nedostaje. Na oba sprata postoji po jedna soba za izolaciju i fiksaciju, koja se tretira kao soba za intenzivnu njegu. Ova soba je odijeljena od sobe tehničara staklom kroz koje medicinsko osoblje ima stalni nadzor nad pacijentom.

Plan rada u smislu sprovođenja potrebnih medicinskih procedura, farmakoterapije, psihološke intervencije, ili nekih specifičnosti tokom liječenja u odnosu na pacijenta nalazi se u medicinskoj dokumentaciji. I dalje se u posebnoj formi ne izrađuje se individualni plan liječenja u formi posebnog izvještaja, na šta ukazuje i Evropski komitet za prevenciju torture (CPT). Evaluacija dobijenih rezultata i/ili izmjena ciljeva bi takođe trebali biti sastavni dio ovog plana.

NPM je kontinuirane obilaskе zapazio da je kontinuirana medicinska edukacija srednjeg medicinskog osoblja insuficijentna — ne samo na nivou odjeljenja, već i u širem kontekstu zdravstvenog sistema. S obzirom na specifičnost rada u oblasti mentalnog zdravlja, redovna i sistematska obuka od ključnog je značaja za kvalitet i sigurnost pružanja usluga. Neophodno je da se institucijama zdravstvenog sistema obezbijedi podrška i mehanizmi koji će omogućiti kontinuirano stručno usavršavanje osoblja na psihijatrijskim odjeljenjima.

Neophodno je da se svaki pacijent na jasan, razumljiv i pristupačan način upozna sa mogućnošću podnošenja pritužbi i pohvala. Posebno imajući u vidu da su u pitanju psihijatrijski pacijenti, koji su često nedovoljno informisani ili neuki kada je riječ o njihovim pravima, potrebno je da osoblje kroz svakodnevnu komunikaciju i informativni materijal podstiče njihovu svijest o pravu na pritužbu.

Ovakav pristup doprinosi jačanju povjerenja pacijenata u sistem, smanjenju osjećaja bespomoćnosti i podstiče njihovo aktivno učešće u zaštiti i ostvarivanju sopstvenih prava. Takođe, omogućava ustanovi da kroz dobijene povratne informacije kontinuirano unapređuje kvalitet usluga i odnosa prema korisnicima.

Pacijenti na Odjeljenju sa kojima su predstavnici NPM-a obavili razgovore iznijeli su pozitivne utiske o brižnom i negujućem odnosu osoblja tokom njihove hospitalizacije.

Preporuka - unaprijediti aktivnosti iz oblasti radno-okupacione terapije i namijeniti prostoriju za održavanje ove vrste terapijskog pristupa – **djelimično ispunjena**

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije date preporuke:

- da se uspostavi poseban registar za evidenciju primjene fizičke sile, izolacije i ograničenja kretanja;
- da se obezbijedi adekvatna oprema za primjenu ograničenja kretanja;
- sačiniti poseban Individualni plan liječenja i rehabilitacije, sastavljen od strane medicinskog tima i samog pacijenta (multidisciplinarni pristup);

Zaštitnik kao NPM upućuje sljedeće preporuke Odjeljenju za psihijatriju OB Bijelo Polje:

- da se prilikom prijema pacijenta, usmeno objasni procedura podnošenja pritužbi i pohvala, a zatim pacijentu preda informativni list sa uputstvom, i zabilježi u evidenciji da je objašnjenje dato.

Upravi bolnice:

- da osigura redovne, sistematske i kaskadne obuke za srednji medicinski kadar, uključujući periodično obnavljanje znanja, kako bi se unaprijedio kvalitet i sigurnost pružanja usluga na psihijatrijskom odjeljenju.

4.3.4. Specijalna psihijatrijska bolnica Dobrota

Nakon monitoringa tim NPM-a je zabilježio niz organizacionih i sistemskih problema u funkcionisanju Odjeljenja za forenzičku psihijatriju u bolnici Dobrota, koji direktno utiču na kvalitet tretmana, bezbjednost pacijenata i usklađenost sa standardima.

Evidentna je prekobrojnost pacijenata u odnosu na kapacitete odjeljenja. Kapacitet od samo 21 krevet, dok je hospitalizovanih forenzičkih pacijenata znatno više (141 u trenutku posjete), vodi ka preopterećenosti i nužnom raspoređivanju pacijenata na druga odjeljenja. Ovo dovodi do prakse smještanja forenzičkih pacijenata na druga odjeljenja bolnice. Takva situacija rezultira miješanjem različitih psihopatologija, uključujući čak i pacijente sa intelektualnim smetnjama, demencijama, akutnim psihozama i pacijente pod forenzičkim mjerama. Navedeno rezultira i situacijama da se na istim odjeljenjima nalaze i pacijenti koji su dobrovoljno hospitalizovani, zajedno sa licima koja su počinila teška krivična djela ili su procijenjena kao visokorizična (forenzički i ne-forenzički pacijenti), što sve nije u skladu sa principima sigurnosti i dobre kliničke prakse, te povećava rizik od nasilnih incidenata, dekompenzacija i narušavanja terapijskog okruženja.

Zaštitnik kao NPM ponovo naglašava da je zabrinjavajuća praksa da se i maloljetnici sa sudskom mjerom upućuju na forenzičko odjeljenje za odrasle, što je u direktnoj suprotnosti sa Konvencijom o pravima djeteta i preporukama CPT-a koje jasno nalažu da maloljetna lica moraju biti smještena u ustanove prilagođene njihovom uzrastu i specifičnim terapijskim potrebama.

Adaptacioni vikendi, uključujući i za forenzičke pacijente, mogu imati izvjestan terapijski značaj: omogućavaju postupno uključivanje pacijenta u svakodnevni život, procjenu nivoa funkcionalnih sposobnosti i provjeru kliničke stabilnosti prije konačnog otpusta. Međutim, u uslovima izražene prenatrpanosti ustanove, ova mjera poprima i dodatnu – neterapijsku – funkciju, jer se koristi kao instrument za privremeno rasterećenje kapaciteta. Tokom monitoringa zabilježeno je da se na forenzičkom odjeljenju u trenutku posjete liječilo 36 pacijenata, što značajno premašuje raspoloživi broj kreveta. U takvim okolnostima, bolnica se suočava sa kontinuiranim pritiskom da obezbijedi prostor, sigurnosne uslove i adekvatni nadzor, pa se adaptacioni vikendi koriste kao mehanizam za upravljanje prekobrojnošću. Ova praksa se formalno zasniva na procjeni i odluci konzilijuma ljekara, uz pozivanje na relevantne odredbe Pravilnika. U forenzičkoj i opštoj psihijatriji koriste se standardizovane, validirane skale za procjenu agresivnosti, suicidnog rizika, depresivnosti i drugih psihopatoloških dimenzija, što tim NPM-a nije našao pregledom dokumentacije. Ove skale su posebno značajne kada se procjenjuje podobnost pacijenta za adaptacioni vikend, otpust ili promjenu režima. NPM je ukazao na važnost da ljekari redovno primjenjuju standardizovane skale za procjenu agresivnosti, depresivnosti i suicidnog rizika, jer one omogućavaju objektivnu i mjerljivu evaluaciju stanja pacijenta, a rezultati takvih procjena moraju biti uredno dokumentovani u medicinskom kartonu kao obavezan dio kliničkog nadzora i donošenja terapijskih i sigurnosnih odluka.

Zabilježene su primjedbe osoblja da je oko trećine od ukupnog broja pacijenata upućeno iz KCCG već sa prvom akutnom psihotičnom reakcijom, iako Klinički centar Crne Gore raspolaže novom i savremeno opremljenom psihijatrijskom klinikom koja prema navodima osoblja ima resurse da zbrine takve pacijente. Ovakav tok upućivanja dodatno opterećuje kapacitete bolnice Dobrota, koja godinama funkcioniše iznad svojih smještajnih mogućnosti.

U odnosu na terapiju kako je i ranije NPM utvrdio benzodijazepini koriste kao hronična terapija, što bi trebalo biti svedeno na najmanju moguću mjeru, s obzirom na negativne nus efekte ovakve terapije. Takođe, i u slučaju pacijenata na terapiji klopazinom zapaženo je da su kontrolisani leukociti na 3-4 mjeseca, što ukazuje da sistemsko praćenje leukocita kod pacijenata koji uzimaju ovaj lijek nije adekvatno.

U pogledu posthospitalnog tretmana, Zaštitnik kao NPM ponovo ukazuje na potrebu za jačanjem centara za mentalno zdravlje na primarnom nivou, kako bi pacijenti na post-hospitalnom tretmanu imali adekvatnu, kontinuiranu i dostupnu podršku, sa ciljem da se dugoročno smanji potreba za ponovnim hospitalizacijama. Bolnica je u cjelosti i dalje u velikoj mjeri zavisna od donacija, uključujući obezbjeđivanje osnovnih potreba poput posteljine, odjeće i obuće za pacijente, te ovakva praksa nije prihvatljiva kao dugoročan model obezbjeđivanja osnovnih standarda boravka.

Zaštitnik kao NPM napominje da su ovo višegodišnji problemi na koje se stalno ukazuje i da je konačno potrebno pristupiti njihovom sistemskom rješavanju.

Zaštitnik podsjeća na ranije date preporuke:

- da se u tretmanu benzodijazepinima preispita njihovo korišćenje kao hronične terapije;
- da se u tretmanu pacijenata na terapiji klopazinom sistemski i ažurno prate vrijednosti bijelih krvnih zrnaca;

Zaštitnik kao NPM upućuje sljedeće preporuke Specijalnoj psihijatrijskoj bolnici Dobrota:

- da bolnica/ljekari moraju sprovesti strukturisanu procjenu rizika prije upućivanja pacijenta na adaptacioni vikend i rezultate te procjene obavezno jasno dokumentovati kao osnov za donošenje kliničke odluke o sprovođenju ove rehabilitacione mjere.

Zaštitnik kao NPM upućuje sljedeće preporuke Ministarstvu zdravlja:

- da u okviru svojih nadležnosti, sprovede sveobuhvatnu analizu korišćenja kapaciteta nove psihijatrijske klinike Kliničkog centra Crne Gore u Podgorici, sa posebnim fokusom na broj dostupnih kreveta, strukturu prijema i organizaciju zbrinjavanja pacijenata sa akutnim psihotičnim stanjima sa ciljem smanjenja hospitalizacija u SPB Dobrota;
- preduzeti mjere za hitno otvaranje Odjeljenja za dječiju i adolescentu psihijatriju;
- da obezbijedi redovno i planirano finansiranje osnovnih materijalnih potreba bolnice Dobrota.

4.3.5. Generalna zapažanja u odnosu na tretman psihijatrijskih pacijenata

Kao i prethodnih godina nepohodno je i dalje ulagati napor ka većoj zastupljenosti radno – okupacionih aktivnosti ali i tretmana koji bi podrazumijevao češće zastupljenu savjetodavnu podršku. Upravo organizacija

aktivnosti za pacijente u kojima bi osjetili podršku i razumijevanje problema i potreba sa već uključenom medikacijom, daje najbolji efekat.

Ključni izazovi odnose se na izražen kadrovski deficit, nedovoljan broj psihijatarâ, medicinskih sestara/tehničara, psihologa, radnih terapeuta i drugih stručnih saradnika, što neposredno utiče na dostupnost usluga, kontinuitet terapijskih aktivnosti i mogućnost individualizovanog pristupa pacijentima.

NPM konstatuje da terapijski pristup u pojedinim ustanovama i dalje dominantno počiva na medikamentoznom liječenju, dok su psihosocijalne, grupne, savjetodavne i radno-okupacione aktivnosti nedovoljno razvijene, sporadične ili organizovane u ograničenom obimu. Takva praksa nije u potpunosti usklađena sa savremenim standardima mentalnog zdravlja niti sa preporukama CPT-a, koji insistira na aktivnom, strukturisanom i sveobuhvatnom tretmanu pacijenata.

Na Odjeljenju psihijatrije u Nikšiću su uočeni nedostaci u vođenju evidencija, nepotpuna dokumentacija i nedovoljno precizno bilježenje trajanja, nadzora i medicinskih razloga za primjenu mjera. U perspektivi prevencije torture, upravo ovaj segment zahtijeva najviši stepen kontrole, transparentnosti i profesionalne odgovornosti, jer svaka neadekvatno primijenjena ili nedovoljno dokumentovana restriktivna mjera nosi povećan rizik od zlostavljanja.

Monitoring je dodatno ukazao na problem prenatrpanosti i neadekvatne organizacije forenzičke psihijatrije u SPB Dobrota, uključujući smještanje forenzičkih pacijenata van predviđenih kapaciteta, miješanje različitih kategorija pacijenata, kao i neprihvatljivu praksu upućivanja maloljetnika u okruženje namijenjeno odraslim forenzičkim pacijentima. Takva praksa nije u skladu sa principima bezbjednosti, specijalizovanog liječenja i najboljeg interesa djeteta.

NPM je uočio i problem produženih hospitalizacija pacijenata iz socijalnih razloga, odnosno zadržavanja u bolničkim ustanovama nakon prestanka medicinske potrebe za hospitalizacijom, usljed nepostojanja adekvatne podrške u zajednici.

Zaštitnik kao NPM zaključuje da je neophodno hitno i sistemski djelovati u pravcu jačanja ljudskih resursa, razvoja vaninstitucionalnih servisa podrške, unapređenja forenzičke psihijatrije, pune primjene individualnih planova liječenja, dosljednog nadzora nad restriktivnim mjerama i osnaživanja prava pacijenata na informisanost, pritužbu i aktivno učešće u liječenju. Samo kroz takav pristup moguće je osigurati da sistem mentalnog zdravlja funkcioniše u skladu sa principima humanosti, zakonitosti i prevencije torture.

4.4 USTANOVE SOCIJALNE ZAŠTITE

4.4.1. JU Dom starih „Grabovac“ Risan

Na dan posjete JU Dom starih „Grabovac“ Risan – je zbrinjavao 203 korisnika.

Osnovna zapažanja:

Materijalni uslovi za boravak korisnika u Domu za stare Grabovac su u najvećoj mjeri zadovoljavajući. Vidljivo je da su u prethodnom periodu realizovana ulaganja u sanaciju na odjeljenju psihogerijatrije. Rekonstrukcija prizemlja, prvog i drugog sprata, zamjena podnih obloga i vrata, gletovanje i krečenje, kao i nova fasada i

uređenje dvorišta, doprinijeli su unapređenju kvaliteta boravka korisnika i stvaranju dostojanstvenijeg i sigurnijeg ambijenta.

U pogledu pravnog statusa korisnika, NPM je zabilježio da je kod gotovo četvrtine korisnika psihogerijatrijskog odjeljenja potpuno ili djelimično oduzeta poslovna sposobnost. NPM je, u skladu sa stavovima CPT-a, ukazao na potrebu da sva lica protiv kojih se vodi postupak lišenja poslovne sposobnosti budu lično i sistematski saslušana pred sudom.

Inicijativa za nabavku paroterapijskog robota predstavlja pozitivan i opravdan iskorak u unapređenju tretmana korisnika, posebno osoba oboljelih od demencije i drugih psihogerijatrijskih oboljenja. Uvođenje ove vrste asistivne terapije doprinosi razvoju nefarmakoloških, humanih i individualizovanih pristupa njezi, koji mogu smanjiti psihičku napetost, agitaciju i osjećaj usamljenosti kod korisnika, te unaprijediti njihovo emocionalno stanje i kvalitet života. Ovakva inicijativa je u skladu sa savremenim standardima rada u ustanovama socijalne zaštite i predstavljala bi vrijednu dopunu postojećim terapijskim praksama, uz uslov da se primjenjuje stručno, planski i uz adekvatnu podršku kvalifikovanog osoblja.

Kada je riječ o farmakoterapiji, posebnu pažnju zahtijeva primjena lijeka Clozapin, s obzirom na obavezu redovne kontrole krvne slike zbog rizika od neutropenije. Takođe, upotreba benzodiazepina nosi ozbiljne rizike stvaranja zavisnosti i tolerancije, naročito kod osoba starije životne dobi koje su posebno osjetljive na neželjene efekte ovih lijekova. Ovo dodatno naglašava potrebu za strogo kontrolisanom i stručno nadziranom primjenom terapije.

Poseban problem predstavlja nedostatak medicinskog osoblja, što može da utiče na kvalitet zdravstvene njege i ukupne zaštite korisnika. U ustanovama socijalne zaštite, naročito onima koje zbrinjavaju psihogerijatrijske i dementne korisnike, adekvatan broj stručno osposobljenog medicinskog osoblja je od ključnog značaja za pravovremeno praćenje zdravstvenog stanja, bezbjednu primjenu terapije i prevenciju komplikacija.

NPM konstatuje da je i tokom prethodnog obilaska ukazano na potrebu da individualni planovi rada sadrže potpis korisnika ili njihovog zakonskog staratelja, kao i na potrebu postavljanja obavještenja odnosno izrade i distribucije informativnih brošura u kojima bi korisnicima, na jasan i pristupačan način, bili objašnjeni svakodnevni način rada ustanove i prava korisnika.

Tokom posjete Domu predstavnici NPM-a obavili su razgovore sa pojedinim korisnicima usluga Doma. Korisnici su se pohvalno izražavali o uslovima smještaja, odnosu i ponašanju zaposlenog osoblja. Nijedan od intervjuisanih korisnika nije uložio žalbu bilo koje vrste koja bi implicirala na eventualno zlostavljanje ili nehumano postupanje strane zaposlenih.

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije date preporuke:

- da se preduzmu mjere u skladu sa preporukama za korišćenje lijeka Clozapin, a koje podrazumijevaju redovne kontrole krvne slike;
- da se aktivno i redovno primjenjuju sve terapijske aktivnosti kod korisnika oboljelih od demencije;
- da individualni planovi rada ubuduće sadrže potpise korisnika ili staratelja;
- da se postave obavještenja ili Informativne brošure u kojima su korisnicima objašnjeni svakodnevni način rada ustanove i prava korisnika – uključujući informacije o procedurama za ulaganje pritužbi i tijelima kojima je moguće uložiti pritužbe;
- da se pritužbe upućene Upravi ustanove bilježe u posebnom registru.

4.4.2. JU Dom starih „Nikšić“

Tim NPM –a obilazak JU Dom za stare“ Nikšić“ realizovao je 12.11.2025. godine.

NPM je tokom obilaska zabilježio da u Domu borave 143 lica od čega je 8 korisnika bilo na odjeljenju demencije, a 36 korisnika na odjeljenju psihogerijatrije.

Osnovna zapažanja:

Dom za stara lica u Nikšiću pruža dobre uslove za boravak korisnika. Ustanova je savremeno opremljena i prilagođena potrebama korisnika. Korisnici sa kojima je tim NPM-a razgovarao izrazili su zadovoljstvo odnosom osoblja, kvalitetom smještaja i ishranom.

Iako Dom raspolaže sa ukupnim kapacitetom od 200 mjesta, tokom obilaska zatečeno 143 korisnika, pri čemu preostali kapaciteti nijesu popunjeni zbog izraženog nedostatka prvenstveno medicinskog kadra i njegovateljica. Ovakvo stanje odražava se na dostupnost usluge, kvalitet njege i ostvarivanje prava korisnika. Nedostatak medicinskog kadra, posebno medicinskih sestara/tehničara i njegovatelja, ograničava mogućnost prijema novih korisnika i dovodi do povećanog opterećenja postojećeg osoblja. Posljedice se mogu ogledati u smanjenoj učestalosti zdravstvenog praćenja, ograničene mogućnosti individualnog pristupa korisnicima, ali i limitirano sprovođenje dodatnih terapijskih i rehabilitacionih aktivnosti, uključujući radno-okupacionu terapiju.

NPM-u je predložen problem nedovoljnog broja stručnih radnika i saradnika za pružanje usluga, uz izraženu potrebu za specijalizovanim obukama i kontinuiranim stručnim usavršavanjem osoblja.

Posebno je problematično što Dom zbrinjava i korisnike sa povećanim stepenom zavisnosti, uključujući osobe sa demencijom i psihogerijatrijskim smetnjama, čija njega zahtijeva veći broj kvalifikovanog osoblja i kontinuirani nadzor.

Analizom medicinske dokumentacije za konkretni slučaj, tim NPM je zapazio da koordinacija između Doma i zdravstvene ustanove, kao i dokumentovanje svih preduzetih medicinskih mjera, predstavlja ključni element za pravovremeno praćenje zdravstvenog stanja korisnika. Zaštitnik kao NPM ukazuje da je za buduće situacije poželjno osigurati dosljednu međuinstitucionalnu saradnju, potpunu evidenciju medicinskih

aktivnosti i pravovremenu reakciju, kako bi se unaprijedila transparentnost, ali i dostupnost adekvatne zdravstvene zaštite korisnicima.

Zaštitnik kao NPM podsjeća na ranije date preporuke:

- da se parenteralna terapija daje isključivo u zdravstvenoj ustanovi, a u Domu samo i isključivo ukoliko je obezbjeđeno prisustvo ljekara tokom aplikacije iste;
- da se uspostavi redovno sistemsko praćenje leukocita, nakon uvođenja terapije lijekom klopazin;
- da se pritužbe upućene Upravi ustanove bilježe u posebnom registru;

Zaštitnik kao NPM upućuje sljedeće preporuke JU Dom starih „Nikšić“:

- da se preduzmu mjere za potpunu i ažurnu evidenciju svih medicinskih aktivnosti, uključujući razloge neodržavanja pregleda kako bi se omogućilo pravovremeno praćenje zdravstvenog stanja korisnika i bilo jasno šta je preduzeto unutar Doma, a šta zavisi od javne zdravstvene ustanove.

4.4.2. JU Dom starih „Bijelo Polje“

JU Dom starih „Bijelo Polje“ - Odjeljenje za demenciju tim NPM-a je posjetio u novembru 2025. godine. Odjeljenje za demencije, koje je bilo predmet monitoringa, ima kapacitet od 20 korisničkih postelja, a na dan posjete odjeljenje je smještalo 16 korisnika/ca, bila su upražnjena dva muška i dva ženska mjesta.

Osnovna zapazanja:

Nakon obilaska Odjeljenja za demenciju tim NPM-a je ukazao da povećanje broja medicinskog i njegovateljskog osoblja, naročito na Odjeljenju za demencije, predstavlja osnovni preduslov za kvalitetnu i humanizovanu njegu. Adekvatan broj medicinskog i njegovateljskog osoblja omogućava individualizovaniji pristup korisnicima/cama, smanjuje profesionalno preopterećenje zaposlenih i umanjuje rizik od neadekvatnih ili nesrazmjernih reakcija u situacijama zahtjevnog ponašanja. Time se istovremeno unapređuje bezbjednost korisnika i profesionalni integritet osoblja.

Uspostavljanje centralnog registra za incidente ima ključnu ulogu u razvoju kulture bezbjednosti i odgovornog upravljanja rizicima. Centralizovano prikupljanje podataka o padovima, povredama i drugim incidentima omogućava sistematsku analizu uzroka, identifikovanje ponavljajućih obrazaca rizika i planiranje ciljanih preventivnih mjera. Na taj način se reagovanje bi trebalo da se pomjera sa nivoa evidencije posljedica ka proaktivnoj prevenciji neželjenih događaja.

Razvoj i diversifikacija radno-okupacionih i rehabilitacionih aktivnosti predstavlja važan terapijski i preventivni mehanizam u radu sa osobama sa demencijom. Aktivnosti prilagođene stepenu kognitivnog oštećenja i individualnim interesovanjima korisnika/ca doprinose očuvanju preostalih funkcionalnih sposobnosti, smanjenju anksioznosti, agitacije i dezorijentacije, te pozitivno utiču na opšte psihofizičko stanje i kvalitet svakodnevnog života u ustanovi.

Poseban značaj ima uvođenje jasnih pisanih smjernica o primjeni mjera ograničavanja kretanja. Standardizovane procedure, praćene kontinuiranom obukom osoblja, obezbjeđuju da se ove mjere primjenjuju isključivo kao krajnja opcija, u jasno definisanim situacijama i u skladu sa principima proporcionalnosti, nužnosti i zaštite dostojanstva korisnika/ca. Time se postiže ravnoteža između obaveze ustanove da prevenira padove i povrede i dužnosti da poštuje osnovna ljudska prava i autonomiju korisnika.

Zaštitnik kao NPM upućuje sljedeće preporuke JU Dom za stare „Bijelo Polje“ :

- da se preduzmu mjere za uspostavljanje centralnog registra padova korisnika/ca, radi sistematskog praćenja učestalosti i okolnosti ovih incidenata, identifikovanja rizičnih obrazaca i preduzimanja blagovremenih i ciljanih preventivnih mjera u cilju unapređenja bezbjednosti i kvaliteta njege ;
- da unaprijedi postojeće radno-okupacione aktivnosti kroz njihovo proširenje, bolju strukturu i dosljedniju primjenu, uz prilagođavanje individualnim potrebama i sposobnostima korisnika/ca;
- da se preduzmu mjere za izradu i primjenu jasnih pisanih smjernica o upotrebi mjera ograničavanja kretanja, uz obaveznu obuku osoblja, kako bi se osigurala njihova primjena isključivo u nužnim i proporcionalnim slučajevima, u cilju zaštite bezbjednosti korisnika/ca i poštovanja njihovih prava i dostojanstva.

4.4.2. Privatni Dom starih „Nana“

Nenajavljeni monitoring obavlje je 26.11.2025. godine.

Tokom 2025. godine Zaštitnik kao Nacionalni preventivni mehanizam izvršio je i obilazak privatnog doma za stara lica, čime je nadzor prvi put proširen i na ustanovu socijalne zaštite čiji osnivač nije država.

Imajući u vidu da nadležno ministarstvo izdaje licencu za obavljanje djelatnosti socijalne zaštite i vrši nadzor nad ispunjenošću propisanih uslova za rad, NPM ukazuje da i privatne ustanove koje pružaju rezidencijalni smještaj predstavljaju mjesta u kojima se mogu nalaziti lica izložena riziku od zanemarivanja, neadekvatnog postupanja ili drugih oblika povrede prava.

Osnovna zapažanja:

Privatni Dom za stara lica „Nana“ ima soldine materijalne uslove za boravak. Korisničke sobe su adekvatne prostornosti i opremljene osnovnim namještajem, TV-om i personalizovanim prostorima za odlaganje ličnih stvari sa bravicama, što osigurava osnovnu privatnost i sigurnost korisnika. Sobe imaju prirodno i vještačko osvjetljenje, adekvatnu klimatizaciju i vlastite mokre čvorove, te su u higijenski prihvatljivom stanju.

Dom je imao veći broj korisnika nego što je licencom predviđeno – ukupno 33 od predviđenih 30. NPM je uočio da Dom, iako licenciran od strane resornog Ministarstva, nema kompletnu dokumentaciju potrebnu prilikom prijema korisnika, kakvu zahtijevaju javne ustanove – domovi za stara lica – uključujući nalaz interniste i psihijatra (ne stariji od 6 mjeseci) sa potvrdom da je korisnik sposoban za kolektivni smještaj i evidencijom aktuelne terapije, kao i potvrdu izabranog ljekara da korisnik ne boluje od zaraznih bolesti. Većina dosijea sadrži samo Ugovor o smještaju, potpisan od strane trećeg lica, dok nedostaju rješenja o oduzimanju poslovne sposobnosti i potvrde o zakonitosti starateljstva.

U samim Ugovorima tim NPM-a je uočio sporan član kojim se Dom amnestira od odgovornosti za povrede korisnika unutar prostorija ili dvorišta. Kao pružalac usluga kolektivnog smještaja, Dom ima zakonsku i etičku obavezu da osigura sigurnost korisnika, posebno s obzirom na činjenicu da se radi o ranjivoj populaciji – starijim osobama i osobama sa mentalnim poremećajima.

Dom nema centralizovan protokol evidencije prijema i otpusta korisnika, pa nije bilo moguće dobiti podatke o broju novoprimljenih, otpuštenih ili preminulih korisnika u tekućoj godini.

Dom nema sistematizaciju radnih mjesta, što otežava praćenje odgovornosti zaposlenih i kontinuiteta zdravstvene zaštite. Tokom posjete, tim NPM-a, nije zatekao dvije njegovateljice koje su, prema navodima, trebale raditi jutarnju smjenu, dok nije bilo moguće dobiti dokumentaciju koja potvrđuje stvarno prisustvo i angažman ljekara u Domu. Aktuelni ugovori sa povremeno angažovanim ljekarima (opšte medicine i psihijatrije) nisu postojali, dok je angažman fizioterapeuta takođe, neformalnog karaktera, bez ugovora i identifikacionih podataka.

Tokom monitoringa NPM je utvrdio ozbiljne propuste u vođenju zdravstvene evidencije, organizaciji medicinskih usluga i sigurnom rukovanju medikamentima, te je zabilježeno sljedeće-nedostatak sistematizovanih zdravstvenih kartona, individualni kartoni korisnika su bili nepotpuni u pojedinim slučajevima nepostojeći, što onemogućava praćenje zdravstvenog stanja korisnika, dokumentovanje konsultacija specijalista i evidenciju izvršenih medicinskih intervencija. Dalje, NPM je dokumentovao nepravilno vođenje terapije i medikacije: - priprema i davanje lijekova vrši se bez jasno definisanih terapijskih lista i individualnih dozera, što predstavlja ozbiljan rizik po zdravlje korisnika, posebno zbog čestog ordiniranja psihofarmaka i antidiabetika.

U dokumentaciji takođe nije bilo informisanog pristanka - ne postoji dokumentovana saglasnost korisnika ili njihovih staratelja za primjenu lijekova, što je u suprotnosti sa preporukama CPT-a i osnovnim principima prava korisnika na informisano odlučivanje o liječenju.

Praćenje glikemije kod korisnika sa dijabetesom nije redovno dokumentovano, a kontrolne laboratorijske analize i specijalistički pregledi se obavljaju samo u slučaju pogoršanja zdravstvenog stanja, što može ugroziti pravovremenu dijagnostiku i efikasnost terapije.

NPM je zabilježio nepravilno skladištenje lijekova - lijekovi u „ambulant/apoteci“ su nepropisno skladišteni, neorganizovani i bez kontrole zaliha i rokova trajanja, čime je povećan rizik od neželjenih događaja i nebezbednog rukovanja medikamentima.

Nedostatak centralnog protokola za specijalističke preglede i terapijske intervencije onemogućava adekvatno praćenje zdravstvenog stanja korisnika i kvaliteta pruženih zdravstvenih usluga.

Dom posjeduje abdominalni pojas kao sredstvo mehaničkog ograničavanja slobode kretanja, ali prema izjavama osoblja, isti nikada nije korišćen. CPT standardi preporučuju da sve ustanove socijalne zaštite razviju jasne pisane smjernice za primjenu mjera ograničavanja kretanja, koje definišu vrste mjera, okolnosti primjene, procjenu rizika, alternativne manje restriktivne metode, medicinsku indicaciju, nivo nadzora i vođenje evidencije. Smjernice takođe zahtijevaju uključivanje i konsultovanje osoblja, obuku zaposlenih, te posebnu pažnju pri upotrebi bočnih ograda na krevetima kako bi se spriječile povrede.

U Domu ne postoji niti takva pisana procedura, niti je osoblje prošlo početnu ili kontinuiranu obuku o pravilnoj primjeni mjera ograničavanja kretanja. U razgovoru je vlasnik Doma u istakao da je ponekad postojala potreba da se ograniči kretanje korisniku/ci (zaključavanjem u sobu).

Dom ne pruža nikakve strukturisane radno-okupacione ili rehabilitacione aktivnosti za korisnike, od kojih većina ima dijagnozu demencije. Takođe, u Domu se korisnicima ne pušta muzika, tv, što je nedostatak zabavnih/informativnih sadržaja. U praksi, odsustvo ovakvih aktivnosti znači da korisnici nemaju mogućnost očuvanja preostalih kognitivnih i funkcionalnih sposobnosti, smanjenja anksioznosti, održavanja socijalne interakcije, te unapređenja svakodnevnog funkcionisanja.

Dom takođe nema radno-okupacionog terapeuta ili osobu zaduženu za planiranje i vođenje aktivnosti, što dovodi do pasivnosti korisnika, potencijalnog pogoršanja kognitivnih i motoričkih funkcija, te smanjenja kvaliteta života i opšte dobrobiti korisnika

Sveukupno, utvrđeni propusti ukazuju na ozbiljne rizike po zdravstvenu sigurnost i kvalitet pružene njege korisnicima doma, posebno s obzirom na činjenicu da većina korisnika pripada kategoriji osoba sa mentalnim poremećajima i/ili hroničnim nezaraznim bolestima. Ovi nalazi sugerišu upućuju na pitanje po kojim konkretnim kriterijumima i provjerama je resorno Ministarstvo izdalo licencu Domu, s obzirom na brojne uočene propuste u vođenju dokumentacije, organizaciji rada, kadrovskoj strukturi, zaštiti prava korisnika i pružanju zdravstvene zaštite.

Zaštitnik kao NPM naglašava hitnu potrebu da Ministarstvo interveniše kako bi se osigurala usklađenost Doma sa važećim zakonskim normama i profesionalnim standardima, uključujući preporuke Evropskog komiteta za prevenciju torture - CPT, te kako bi se zaštitili život, zdravlje i dostojanstvo korisnika.

Zaštitnik kao NPM upućuje sljedeće preporuke Domu za stara lica „Nana“:

- Da obezbijedi adekvatan broj stručno kvalifikovanog osoblja - njegovatelje i radno-okupacione terapeute u skladu sa brojem i potrebama korisnika;
- da hitno reguliše radno-pravni status angažovanih ljekara, izradom i čuvanjem aktuelnih pisanih ugovora o saradnji, u skladu sa zakonskim propisima.
- da uspostavi smjenski rad njegovateljica kako bi se obezbijedila kontinuirana 24-časovna briga, uz smanjenje rizika od sagorijevanja i nesrazmjernih reakcija osoblja;
- Uspostaviti obaveznu i kompletnu dokumentaciju prilikom prijema svakog korisnika, u skladu sa standardima za javne ustanove: izjava volje, dokaz o starateljstvu ukoliko je osoba lišena poslovne sposobnosti, izvještaj interniste i psihijatra, nalaz izabranog ljekara, lična dokumentacija itd.
- da se korisnici kojima je oduzeta poslovna sposobnost, primaju posredstvom nadležnog centra za socijalni rad;
- Voditi evidenciju o starateljstvu i kontakt osobama, u skladu sa CPT standardima, te omogućiti da osoblje u svakom trenutku može stupiti u kontakt sa starateljem.
- Uspostaviti jedinstveni registar prijema, otpusta i smrtnih slučajeva, vođen u hronološkom redu i dostupan na uvid nadležnim organima;
- Ukloniti sporni član Ugovora koji zaposlenima unaprijed garantuje oslobađanje od odgovornosti, jer je suprotan načelu zaštite prava korisnika;
- Omogućiti personalizaciju soba (fotografije, slike, lični predmeti) radi podsticanja osjećaja pripadnosti i orijentacije, posebno kod osoba sa demencijom.
- Adaptirati i u potpunosti funkcionalizovati dnevni boravak, obezbijediti grijanje, klimatizaciju i sadržaje koji podstiču korišćenje prostora.
- Uspostaviti uredno i propisno skladištenje lijekova – jasno obilježene police, zasebna odlaganja, kontrola rokova trajanja i redovan inventar;
- Uspostaviti individualne zdravstvene kartone za svakog korisnika, vođene u centralnoj kartoteci, sa potpisanim medicinskim dokumentima i redovnim unosom podataka.
- Uvesti individualne terapijske liste, koje sadrže tačnu dnevnu terapiju, doze, vrijeme davanja i potpis osobe koja lijek ordinira.
- Obezbijediti pisano dokumentovanje i dvostruku provjeru propisane terapije.
- Nabaviti individualne dozere za lijekove za svakog korisnika, uz jasno obilježavanje i organizovanu pripremu terapije.
- Sistematski pratiti glikemije kod korisnika koji boluju od dijabetesa, voditi pisanu evidenciju i osigurati redovne kontrole, a ne samo u slučaju pogoršanja.
- Osigurati redovne ljekarske preglede, uključujući periodične internističke i psihijatrijske kontrole, bez oslanjanja isključivo na telefonske konsultacije.
- Pribavljati potpisane saglasnosti za liječenje od korisnika ili njihovih zakonskih staratelja, u skladu sa CPT standardima o informisanom pristanku.
- Obezbijediti nutricionistički nadzor nad ishranom, uključujući izradu pisanog sedmičnog jelovnika i posebnih dijetalnih režima (npr. za dijabetičare).
- da bez odlaganja izvrše mjerenje tjelesne težine svih korisnika/ca i povremeno kontrolišu radi praćenja eventualnog gubljenja/dobijanja na težini.
- Uspostaviti centralni registar upotrebe sredstava ograničavanja kretanja, iako se ona navodno ne koriste, u skladu sa CPT standardima.

- Hitno izraditi pisane smjernice o postupanju u kriznim stanjima, uključujući: procjenu rizika, indikacije, nadzor, trajanje, medicinsku procjenu i vođenje dokumentacije.
- Osigurati obuku zaposlenih u oblasti deeskalacije, postupanja u kriznim situacijama i alternativama fiksaciji.
- Uspostaviti organizovan program radno-okupacionih, kognitivnih i socijalnih aktivnosti;
- Angažovati stručna lica (radni terapeut, psiholog, fizioterapeut) za sprovođenje terapijskih aktivnosti.
- Obezbijediti korisnicima/cama da svakodnevno imaju zabavno/informativne/kulturne sadržaje, posredstvom tv, radio prijemnika u boravišnim jedinicama, hodniku.
- Za svakog korisnika izraditi individualni plan njege, sa ciljevima, metodama i periodičnom evaluacijom, uz multidisciplinarni pristup.
- Istaknuti Kućni red na vidnim mjestima u prostorima gdje borave korisnici, uz jasno definisana prava, obaveze i pravila ponašanja.
- Osigurati da korisnici i staratelji budu informisani o pravilima, načinu podnošenja pritužbi i dostupnim mehanizmima zaštite.

Zaštitnik kao NPM upućuje sljedeće preporuke Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije:

- Da pokrene postupak vanrednog stručnog nadzora nad radom Doma, kojim bi se sveobuhvatno ispitala zakonitost, kvalitet i bezbjednost pruženih usluga, uključujući vođenje dokumentacije, organizaciju rada, kadrovsku strukturu, postupanje prema korisnicima i ispunjenost minimalnih standarda u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite;
- da shodno čl. 163 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, Ministarstvo hitno pokrene postupak vanrednog nadzora nad stručnim radom Doma, kojim bi se sveobuhvatno utvrdilo da li su ispunjeni uslovi u odnosu na primjenu propisanih stručnih procedura i na korišćenje stručnih znanja i vještina tokom prijema, procjene, planiranja, pregleda efekata realizovanih aktivnosti i završetka rada sa korisnikom, na osnovu uvida u dokumentaciju i uvida u proces pružanja i efekata usluga.
- da Inspekcija socijalne i dječije zaštite sprovede detaljan inspekcijski nadzor u Domu, sa posebnim fokusom na zakonitost prijema korisnika, postojanje i validnost potrebne dokumentacije, uslove smještaja, zaštitu prava i sigurnosti korisnika, kao i na ispunjenost kadrovskih i organizacionih standarda propisanih za ustanove ove vrste

Zaštitnik kao NPM upućuje sljedeće preporuke Ministarstvu zdravlja:

- da Sanitarno-zdravstvena inspekcija izvrši kontrolu uslova skladištenja, čuvanja i rukovanja lijekovima i medicinskim sredstvima u Domu, imajući u vidu utvrđene nepravilnosti u prostoru koji je služio kao improvizovana apoteka, neuredno odlaganje lijekova, nemogućnost utvrđivanja roka trajanja i stvarnih zaliha;
- da izvrši provjeru usklađenosti sa propisima o sigurnom skladištenju, temperaturnim režimima, obezbjeđenju prostora i kontroli isteka roka lijekova.

4.4.3. JU Zavod „Komanski most“

Obilazak JU Zavod „Komanski most“ obavljen je 29.07.2025. godine.

U momentu obilaska NPM-a bilo je smješteno 118 korisnika/ca, dok se jedan korisnik/ca nalazio/la po kazivanju direktorice na liječenju u Specijalnoj Bolnici „Dobrota“.

Osnovna zapazanja:

Generalni utisak NPM-a je da su uslovi smještaja dobri i da su uslovi za boravak kako u paviljonima, tako i u dvorištu prijatni. Prostor u sobama, ali i drugim prostorijama prilagođen je potrebama korisnika.

Tokom nenajavljene posjete tima NPM-a Zavodu „Komanski most“, korisnici su zatečeni urednog i higijenski prihvatljivog izgleda – obrijani, čiste garderobe i uredni, te se može zaključiti da ovakvo stanje ne predstavlja prethodno pripremljenu situaciju, već ukazuje na kontinuirano zalaganje Zavoda da se obezbijedi adekvatan nivo lične higijene i urednosti korisnika.

U 2025. godini evidentirana su samo dva slučaja šuge među korisnicima, što je vrlo nizak broj s obzirom na specifičnosti kolektivnog smještaja i kontinuirani kontakt korisnika. Ovaj podatak dodatno potvrđuje da ustanova pridaje veliki značaj higijeni korisnika, naglašavajući važnost redovne higijenske njege, praćenja zdravstvenog stanja i primjene preventivnih mjera, jer čak i izolovani slučajevi u kolektivnom okruženju mogu brzo da se prošire. Stoga je održavanje visokih standarda higijene i stalna pažnja osoblja ključna za očuvanje zdravlja i sigurnosti svih korisnika.

Rad u Zavodu „Komanski most“ predstavlja izuzetno zahtjevan i odgovoran zadatak za sve zaposlene, uključujući stručne radnike i medicinsko osoblje. Posebno je zahtjevan rad njegovateljica, koje svakodnevno obavljaju fizički i emocionalno zahtjevne poslove, brinući o korisnicima sa različitim stepenom funkcionalnih ograničenja, uključujući nepokretne osobe i osobe sa težim oblicima intelektualne ometenosti ili autizma. Njihove obaveze obuhvataju higijensko zbrinjavanje, hranjenje, pružanje stalne njege i pažnje, što zahtijeva visok nivo profesionalne posvećenosti, empatije i strpljenja.

Ranije je NPM ukazivao da ustanove socijalnog tipa koje upošljavaju zdravstveni kadar često imaju poteškoće sa zadržavanjem postojećeg osoblja i smanjenim interesovanjem za nova zapošljavanja, što je bilo povezano sa značajnim disproporcijama u visini koeficijenata – plate zdravstvenog kadra istih kvalifikacija u ovim ustanovama bile su niže u odnosu na kolege u zdravstvenim ustanovama koje su u nadležnosti Ministarstva zdravlja. Usvajanjem novog Granskog kolektivnog ugovora za socijalnu djelatnost koji se primjenjuje od 01.04.2025. godine, situacija je značajno poboljšana. Takođe, zaposleni u JU Zavod „Komanski most“ posebnim koeficijentima odvojeni su od ostalih zaposlenih u oblasti socijalne zaštite, čime je prepoznat značaj njihove složene i odgovorne uloge. Istovremeno, neophodno je dodatno osigurati podršku zaposlenima u drugim oblicima – kroz motivacione mjere, mogućnost ventiliranja i razmjenu iskustava, stručnu superviziju i kontinuiranu psihosocijalnu podršku, kako bi se očuvala njihova profesionalna posvećenost, zadovoljstvo poslom i dobrobit korisnika.

Zaštitnik smatra da je podrška zaposlenima od ključnog značaja ne samo za njihovu profesionalnu motivaciju i zadovoljstvo poslom, već i za kvalitet i sigurnost pružene njege korisnicima. Zadovoljni i motivisani radnici

bolje prepoznaju potrebe korisnika, pravovremeno reaguju na situacije rizika, primjenjuju prilagođene strategije u radu sa korisnicima i doprinose stvaranju sigurnog, podržavajućeg i dostojanstvenog okruženja. Stoga kontinuirana psihosocijalna podrška, supervizija, ventiliranje iskustava i motivacione mjere direktno utiču na dobrobit korisnika i efikasnost rada ustanove.

Stručni radnici u prethodnom periodu aktivno su učestvovali u brojnim edukacijama, čime je kontinuirano unaprijeđivana njihova stručnost i kompetencija u radu sa korisnicima. Zdravstveni i stručni kadar u ustanovi prošao je obuku za primjenu Postupa deeskalacije, što je rezultiralo donošenjem smjernica za smirivanje uznemirenih korisnika. Ova obuka je od posebnog značaja jer doprinosi smanjenju rizika od konflikata i povreda, kako korisnika tako i zaposlenih, te jača kapacitete osoblja za očuvanje sigurnog i kontrolisanog okruženja. Primjena naučenih tehnika deeskalacije treba da omogući da zaposleni pravovremeno i nenasilno odgovore na krizne situacije, čime se smanjuje potreba za restriktivnim mjerama i podiže nivo zaštite prava i dostojanstva korisnika.

Preporuka

- da zdravstveni i stručni kadar u ustanovi prođe obuku za primjenu Postupa deeskalacije te u skladu sa time da ustanova donese smjernice za smirivanje uznemirenih korisnika.- **ispunjena**

Zaštitnik kao NPM upućuje sljedeće preporuke JU Zavod „Komanski most“:

- da se preduzmu mjere za praćenje i dokumentovanje svih incidenata samopovređivanja korisnika uz analizu učestalosti i uzroka, kako bi se godišnje mogla evaluirati efikasnost primijenjenih strategija smirivanja i podrške;
- da se preduzmu mjere održke zaposlenima – uključujući finansijsku stimulaciju, stručne supervizije i motivacione aktivnosti – čija učinkovitost se može ocijeniti kroz godišnje ankete zadovoljstva i praćenje fluktuacije kadra.

4.4.4. JU Centar „Ljubović“

Obilazak JU Centar „Ljubović“ obavljen je u februaru i martu 2025. godine.

Osnovna zapažanja:

Materijalni uslovi za boravak korisnika u JU „Ljubović“ su na zadovoljavajućem nivou. Sobe su čiste, uredne i funkcionalno opremljene, sa dovoljno prostora i prirodne svjetlosti. Kreveti su standardne veličine, sa odgovarajućom posteljinom i osnovnim namještajem, što omogućava dostojanstven i siguran smještaj korisnika. Takođe, prostorije za zajednički boravak su uređene i održavane, uz vidljive napore ustanove da se obezbijedi prijatno i podsticajno okruženje.

Na osnovu obavljenog uvida u praksu zdravstvene zaštite i tretmanskih procedura u Centru „Ljubović“, može se zaključiti da su osnovne medicinske potrebe korisnika zadovoljene, ali postoji prostor za značajna unapređenja, posebno u segmentu preventivne zaštite i psihosocijalne podrške.

Preventivni sistematski pregledi, koji su u opštoj populaciji obavezni za djecu i omladinu određene životne dobi, moraju postati sastavni dio brige o korisnicima i u institucionalnom kontekstu. Stomatološka zaštita ne bi smjela biti ograničena isključivo na kurativne intervencije, već bi trebala obuhvatiti i redovne preventivne preglede, s ciljem očuvanja oralnog zdravlja.

Kod korisnika koji su tokom boravka u Centru ispoljavali simptome poremećaja mentalnog zdravlja, pružena je adekvatna pomoć u okviru javnog zdravstvenog sistema. Ipak, uočen je pretjerani oslonac na farmakoterapiju, psihotropne lijekove. U Centru, terapiju lijekovima iz grupe psihotropika korisnicima primjenjuju vaspitači prema važećem protokolu, budući da u samom objektu nema prisutnog medicinskog osoblja. Medikacija se nameće kao glavni oblik tretmana, dok su psihosocijalne intervencije slabije zastupljene. Ovo ukazuje na potrebu za jačanjem integrisanog pristupa koji kombinuje farmakološki tretman sa kontinuiranom psihološkom podrškom, psihoeducacijom i radom na ponašajnim obrascima.

Prepisane doze psihofarmaka bile su u skladu s kliničkim smjernicama za dječju i adolescentnu populaciju, ali je neophodno uvesti obavezu pribavljanja pismene saglasnosti zakonskog staratelja, prije primjene psihotropnih supstanci.

Takođe, angažman stručnih radnika, posebno psihologa, potrebno je dodatno usmjeriti ka pružanju strukturisane, kontinuirane psihološke podrške, psihoeducacije te u konačnom korekcije društveno neprihvatljivih obrazaca ponašanja.

Analizom dokumentacije zapaženo je da je neophodno je kreiranje "Protokola u slučaju samopovređivanja ili pokušaja suicida korisnika" ili dopuna postojeće "Procedure o primjeni neophodnih mjera u cilju sprečavanja korisnika od povređivanja, samopovređivanja i nanošenja materijalne štete" sa konkretnim mjerama i terapijskim intervencijama zaposlenih usmjerenih ka korisniku, a u cilju prevencije daljeg samopovređivanja i/ili eventualnog pokušaja suicida.

Usluga Dnevnog boravka za djecu sa problemima u ponašanju nije u dovoljnoj mjeri iskorišćena. Iako je kapacitet licenciran za deset korisnika, u momentu posjete prisutno je bilo samo jedno dijete. Imajući u vidu značaj ove preventivne usluge i njen potencijal da spriječi institucionalizaciju djece, neophodno je dodatno raditi na jačanju međuresorske saradnje i upućivanja korisnika ka ovoj usluzi, kao i na njenoj promociji u lokalnim zajednicama.

U JU Centar „Ljubović“ neophodno je dalje jačanje stručne službe u smislu pomagačkih profesija – psiholozi, specijalni pedagozi, uzevši u obzir da npr. psiholog nije angažovan u realizaciji usluga Dnevnog boravka.

Posebnu pažnju potrebno je posvetiti uslovima u tzv. „time-out“ sobi, koja se koristi za kratkotrajno izdvajanje korisnika u stanjima izražene agitacije. Iako je njeno korišćenje procedurama ustanove regulisano, uslovi boravka u ovom prostoru ne zadovoljavaju u potpunosti standarde koji se odnose na sigurnost, udobnost i očuvanje dostojanstva korisnika. Soba je u potpunosti obložena pločicama, bez prozora ili odgovarajuće ventilacije, a u trenutku posjete nije sadržavala osnovne elemente poput strunjače ili mekanih obloga koji bi omogućili sigurnije i humanije okruženje tokom boravka.

Imajući u vidu specifičnost funkcije ove prostorije, neophodno je da ona bude fizički prilagođena kriznim situacijama, ali i opremljena u skladu sa standardima koji štite fizičko i psihološko zdravlje djece, uz primjenu principa minimalne intervencije i maksimalnog poštovanja dječjih prava. Boravak u ovakvom prostoru, bez

odgovarajućih uslova, može dodatno produbiti osjećaj nelagode i nepovjerenja kod korisnika, te je preporučljivo njeno hitno funkcionalno i materijalno prilagođavanje.

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke JU Centar „Ljubović“:

- U dokumentaciju uvrstiti pismenu saglasnost staratelja za primjenu psihotropnih lijekova;
- jačanje psihosocijalnih intervencija kod korisnika koji primaju farmakološki tretman, kroz kontinuiranu psihološku podršku, psihoedukaciju i individualni ili grupni rad;
- da se funkcionalno i materijalno prilagodi „time-out“ soba – opremiti prostoriju u skladu sa standardima sigurnosti, udobnosti i očuvanja dostojanstva korisnika.

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije :

- Ojačati kapacitete i dostupnost usluge Dnevnog boravka – povećati međuresorsku saradnju, unaprijediti upućivanje djece iz sistema obrazovanja, socijalne zaštite i lokalnih zajednica;
- Obezbijediti kadrovsko jačanje Dnevnog boravka angažovanjem stručnih profila, poput psihologa, u radu sa ovom ciljnom grupom.

4.4.5. Generalna zapazanja u odnosu na ustanove socijalne zaštite

Tokom obilazaka ustanova za smještaj starijih lica u 2025. godini, NPM konstatuje da su u domovima za stare evidentni određeni pozitivni pomaci u pogledu materijalnih uslova boravka, infrastrukturnih ulaganja i opšteg odnosa osoblja prema korisnicima. U više ustanova korisnici su iskazivali zadovoljstvo smještajem, ishranom i odnosom zaposlenih, što ukazuje na profesionalan i human pristup u neposrednom radu. Istovremeno, kao zajednički i dominantan problem gotovo svih ustanova ostaje izražen nedostatak medicinskog, njegovateljskog i stručnog kadra, koji direktno utiče na dostupnost usluga, mogućnost prijema novih korisnika, kontinuitet zdravstvene njege, individualizovan pristup i sprovođenje dodatnih terapijskih, rehabilitacionih i radno-okupacionih aktivnosti.

NPM posebno ukazuje da ustanove koje zbrinjavaju korisnike sa demencijom, psihogerijatrijskim smetnjama i visokim stepenom zavisnosti zahtijevaju znatno snažnije kadrovske kapacitete, kontinuiranu edukaciju zaposlenih i jasno razvijene protokole postupanja u kriznim situacijama. Uočena je potreba za sistematičnijim vođenjem evidencija o incidentima, unapređenjem individualnih planova rada, razvojem sadržajnih dnevnih aktivnosti i donošenjem jasnih pisanih procedura o primjeni mjera ograničavanja kretanja, u skladu sa principima zakonitosti, nužnosti, proporcionalnosti i poštovanja dostojanstva korisnika.

Posmatrano u cjelini, stanje u javnim ustanovama socijalne zaštite ukazuje da postoji institucionalna osnova za pružanje kvalitetne brige, ali da bez jačanja ljudskih resursa, razvoja specijalizovanih servisa i jačanja stručne podrške osoblju nije moguće dugoročno odgovoriti na rastuće potrebe starije populacije, naročito korisnika sa složenim zdravstvenim i psihosocijalnim potrebama.

Posebno zapažanje – privatni dom za stara lica

Iako su materijalni uslovi smještaja ocijenjeni kao solidni, monitoring je ukazao na ozbiljne nedostatke u vođenju dokumentacije, zakonitosti prijema korisnika, organizaciji rada, kadrovskoj strukturi, zdravstvenoj zaštiti, upravljanju terapijom i poznavanju standarda koji se odnose na mjere ograničavanja slobode kretanja. Posebno zabrinjava činjenica da se radi o ranjivoj populaciji starijih osoba, od kojih mnogi imaju mentalne poremećaje ili hronične bolesti, zbog čega svaki organizacioni propust može imati direktne posljedice po zdravlje, sigurnost i dostojanstvo korisnika. Zaštitnik kao NPM je ukazao da formalno posjedovanje licence za rad ne znači i stvarnu usklađenost sa standardima zaštite prava korisnika.

4.5 MIGRANTI I IZBJEGLICE

4.5.1. Prinudna udaljenja stranaca

Prema pristigloj dokumentaciji, koja je upućena od sektora Granične policije, tokom 2025. godine broj lica koja su prinudno udaljenja bio je 108 lica.

Primjetan je trend rasta u odnosu na prethodne tri godine – u 2024. godini 32 lica, u 2023. godini realizovana su 43 prinudna udaljenja, u 2022. godini realizovana su 64 prinudna udaljenja, u 2021. godini bilo je 114 prinudnih udaljenja, u 2020. godini taj broj je iznosio 138, dok je u 2019. godini bilo 144.

Generalna zapažanja u odnosu na proceduru prinudnih udaljenja:

Na osnovu uvida u dostavljanu dokumentaciju, zaključujemo da se prije svega, svakom licu prije donošenja Rješenja o protjerivanju odnosno Rješenja o izvršenju Rješenja o protjerivanju omogućiti da učestvuju u postupku, te da se izjasni na okolnosti zbog kojeg se vodi postupak, a što se potvrđuje potpisom stranke na Zapisnik.

Tokom postupka, donose se Rješenja o protjerivanju kao i Rješenja o izvršenju rješenja o protjerivanju, koja se uručuju stranci odmah.

Lične stvari lica, koja budu oduzeta prilikom lišavanja slobode se vrate licu prilikom udaljenja što se potvrđuje potpisom lica na potvrdi o vraćanju stvari, na kojoj nema zabilježenih primjedbi.

Analizom dostavljene dokumentacije primjećeno je da nije evidentirana nijedna upotreba sredstava prinude prilikom izvršenja prinudnih udaljenja.

Tim NPM-a je u septembru ispratio prinudno udaljenje državljanina Turske.



Tim NPM-a ispratio je postupanje Uprave policije - službenika Prihvatilišta za strance u vezi sa prinudnim udaljenjem stranog državljanina zbog nezakonitog boravka u Crnoj Gori.

Predstavnici NPM-a su pratili sprovođenje mjere u cilju obezbjeđenja poštovanja ljudskih prava i garancija predviđenih domaćim zakonodavstvom i međunarodnim standardima. Posebna pažnja posvećena je zakonitosti postupanja, humanom postupanju prema strancu i ostvarivanju njegovih osnovnih prava tokom cijelog procesa. Na osnovu neposrednog praćenja postupka prinudnog udaljenja od strane NPM-a, faza pripreme i preuzimanja lica, faza transporta do aerodroma i faza boravka u tranzitnom prostoru aerodroma do ukrcaja, konstatovano je da je postupanje nadležnih službi bilo uredno, profesionalno i u skladu sa važećim pravnim okvirom i standardima postupanja. Komunikacija između službenih lica i lica koje se udaljava bila je korektna, uz poštovanje proceduralnih garancija, a cjelokupan tok operacije odvijao se kontrolisano, bez incidenata.

Tim NPM-a obavio je povjerljiv razgovor sa ovim licem koji nije imao primjedbi na postupanje, uslove boravka u Prihvatilištu, te je saopštio da je upoznat sa razlozima iz Rješenja o protjerivanju.

U odnosu na udaljenje u matičnu zemlju boravka, ovo lice nije izrazilo protivljenje.

V MEĐUNARODNE I DOMAĆE AKTIVNOSTI NPM-a

5.1. Saradnja sa Potkomitetom za prevenciju torture

Član 17 Opcionog protokola uz Konvenciju protiv torture (OPCAT) predviđa da svaka država članica je dužna da ima, odredi ili uvede, najkasnije godinu dana nakon stupanja na snagu ovog protokola ili nakon njegove ratifikacije ili pristupanja ovom protokolu, jedan ili više nezavisnih nacionalnih mehanizama za prevenciju torture na nacionalnom nivou, a član 20 [...] Da bi nacionalni mehanizmi za prevenciju mogli da izvršavaju svoja ovlašćenja, države članice ovog protokola obavezuju se da im obezbede: [...] (f) pravo da imaju kontakte sa Potkomitetom za prevenciju torture, da mu dostavljaju podatke i sastaju se s njim.

NPM Crne Gore, u toku izvještajne godine, nije imao finasijskih mogućnosti da prevede Izvještaj o radu NPM-a za 2024. godinu, na neki od službenih jezika Ujedinjenih nacija i dostavi ga SPT-u, kao ni posebne izvještaje urađene u toku 2024. ili prethodnih godina, tako da ova vrsta saradnje nije ostvarena.

5.2. Učešće na konferencijama, okruglim stolovima i radnim sastancima

Učešće na treningu - primjena Preporuke Evropske komisije o procesnim pravima osumnjičenih i optuženih lica koja su u pritvoru prije suđenja, kao i o materijalnim uslovima pritvora.



Savjetnica Danijela Brajković sa predstavnicima nacionalnih preventivnih mehanizama (NPM) iz 14 evropskih zemalja učestvovala je na obuci o korišćenju Vodiča za NPM-ove za praćenje sprovođenja Preporuke Evropske komisije o procesnim pravima osumnjičenih i optuženih lica koja su u pritvoru prije suđenja, kao i o materijalnim uslovima pritvora, s ciljem jačanja nadzornih praksi i osnaživanja njihovih preventivnih mandata.

Na ovom treningu, koji je u decembru održan u Parizu, razmotren je način na koji ova Preporuka može pomoći NPM-ovima da se bave prenapanošću, zakonodavnim nedosljednostima i lošim uslovima u pritvorskim ustanovama, uz istovremeno zadržavanje njihovog mandata da identifikuju sistemske rizike zlostavljanja.



Evropski forum NPM, u Strazburu je okupio predstavnike nacionalnih preventivnih mehanizama (NPM) iz cijelog regiona i Maroka, s ciljem jačanja njihove sposobnosti da spriječe torturu i zlostavljanje u mjestima lišenja slobode.

Događaj je stvorio prostor za otvorenu diskusiju, međusobno učenje i razmjenu iskustava, s fokusom na to kako timovi NPM-ova mogu djelovati efikasnije, strateški planirati i na uticajan način komunicirati svoje nalaze. Uvažavajući zahtjevnost nadzora u mjestima lišenja slobode, radionica se također bavila dobrobiti zaposlenih i mentalnim zdravljem, istražujući: praktične pristupe upravljanju stresom, stvaranje podržavajuće radne kulture i uspostavljanje sistema za očuvanje mentalnog zdravlja i otpornosti među članovima timova.

NPM Mreža zemalja jugoistočne Evrope: Prisilne hospitalizacije samo kao posljednja mjera – novembar 2025. godine



Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, kao NPM Crne Gore, bio je domaćin sastanka Mreže na temu prisilne hospitalizacije u prekrivičnim i građanskim postupcima. Učesnici sastanka bili su NPM timovi iz Albanije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Grčke, Kosova, Crne Gore, Srbije i Slovenije.

Tokom dvodnevni sesija razmatran je nivo slaganja nacionalnih zakonodavstava i međunarodnih standarda ljudskih prava, maksimalan period za trajanje individualnih prisilnih hospitalizacija, a razgovarano je i o periodičnom monitoringu i automatskom sudskom nadzoru, procedurama otpusta kada hospitalizacija više nije potrebna, kao i ulozi NPM-a u monitoringu i nadzoru ovih procesa.

NPM na međunarodnoj konferenciji o mentalnom zdravlju u ustanovama lišenja slobode



Zamjenica Radović (Zaštita od zlostavljanja, bezbjednost i NPM) i savjetnik Mensur Bošnjak bili su učesnici međunarode konferencije Mentalno zdravlje u ustanovama lišenja slobode: Uloga NPM-a u zaštiti prava i obezbjeđivanju efikasnog nadzora, koju je u Prištini organizovao Ombudsman Kosova, povodom Međunarodnog dana podrške žrtvama torture.

Učešće na evropskom forumu NPM-a u Strazburu - Rješavanje prenatrpanosti u evropskim zatvorima – Radionica za jačanje uloge nacionalnih preventivnih mehanizama (NPM) u zaštiti prava i osiguravanju efikasnog nadzora.



Savjetnik Mensur Bošnjak učestvovao je na radionici u okviru Evropskog foruma nacionalnih preventivnih mehanizama (NPM) koja je okupila je više od 80 učesnika koji predstavljaju evropske NPM-ove, stručnjake iz oblasti krivičnog pravosuđa, donosiocce politika i druge relevantne aktere, kako bi se bavili dugotrajnim problemom prenapučenosti u ustanovama za izvršenje mjera lišenja slobode. U okviru diskusija razmatrana je i etička upotreba vještačke inteligencije u zatvorskim i probacionim službama.

Prenatranost i dalje predstavlja ozbiljan rizik, uključujući povećanu mogućnost zlostavljanja, ograničen pristup zdravstvenoj zaštiti i programima tretmana, kao i poteškoće u ispunjavanju međunarodnih standarda humanih uslova pritvora i izvršenja kazne.

VI PREDSTAVLJANJE RADA NPM-a

Izvještaj NPM-a za 2024. godinu dostavljen je Skupštini Crne Gore.

U cilju obavještanja šire javnosti Izvještaj je objavljen na internet stranici institucije Zaštitnika, a izvještaj NPM-a usvojen je na Plenumu većinom glasova..

Izvještaj NPM-a razmotren je Odboru za ljudska prava Skupštine Crne Gore



Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore jednoglasno je podržao Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture (NPM) za 2024. godinu.

Predstavnici institucija su dali osvrt na nalaze, konstatacije i ocjene stanja sadržane u Godišnjem izvještaju i informisali o aktivnostima koje preduzimaju na realizaciji preporuka Zaštitnika. Ocijenili su da je Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2024. godinu objektivan i realan, sa pravim prikazom stanja u predmetnoj oblasti.

Zamjenica Zaštitnika Mirjana Radović, predstavljajući Izvještaj između ostalog je ukazala na važnost poštovanja preporuka Zaštitnika datih u preventivnom mandatu, posebno imajući u vidu da je poštovanje preporuka CPT-a završno mjerilo za Poglavlje 23-Pravosuđe i temeljna prava.